70. TORSTAINA 18. TOUKOKUUTA 2000

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja vuoden 2000 veroasteikkolain 2 §:n muuttamisesta 2044

Hallituksen esitys HE 16/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 7/2000 vp
Lakialoite LA 1, 3, 28, 43/2000 vp

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

2) Valtioneuvoston tiedonanto 16.3.2000 annetuista määrärahakehyksistä 2046

Valtioneuvoston tiedonanto VNT 1/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 8/2000 vp
Palautekeskustelu jatkuu

Ensimmäinen käsittely

3) Hallituksen esitys laiksi Geodeettisesta laitoksesta 2063

Hallituksen esitys HE 29/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 5/2000 vp

4) Hallituksen esitys laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 1 ja 6 §:n muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 2064

Hallituksen esitys HE 27/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 9/2000 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:
Merikukka Forsius /vihr
Satu Hassi /vihr
Olli-Pekka Heinonen /kok
Susanna Huovinen /sd
Ulla Juurola /sd
Inkeri Kerola /kesk
Mari Kiviniemi /kesk
Martti Korhonen /vas
Riitta Korhonen /kok
Marjaana Koskinen /sd
Markku Laukkanen /kesk
Pertti Mäki-Hakola /kok
Sinikka Mönkäre /sd
Håkan Nordman /r
Heli Paasio /sd
Maija Perho /kok
Kirsi Piha /kok
Susanna Rahkonen /sd
Leena Rauhala /skl
Mauri Salo /kesk
Arto Seppälä /sd
Timo Seppälä /kok
Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
Katja Syvärinen /vas
Lasse Virén /kok

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:
18.5. edustajat
Olli-Pekka Heinonen /kok
Markku Laukkanen /kesk
Sinikka Mönkäre /sd
Sauli Niinistö /kok
Maija Perho /kok
22. ja 23.5. edustajat
Johannes Leppänen /kesk
Markku Markkula /kok
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr

Sairauspoissaolot

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavan ilmoituksen poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:
18.5. edustaja
Marjaana Koskinen /sd

Poissaololuvat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:
18.5. edustajat
Satu Hassi /vihr
Ulla Juurola /sd
Riitta Korhonen /kok
Pertti Mäki-Hakola /kok
Håkan Nordman /r
Mauri Salo /kesk
18. ja 19.5. edustaja
Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
19.—26.5. edustaja
Sirpa Pietikäinen /kok

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja vuoden 2000 veroasteikkolain 2 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 16/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 7/2000 vp
Lakialoite LA 1, 3, 28, 43/2000 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7. Yleiskeskustelu asiasta päättyi eilen pidetyssä istunnossa.

Yleiskeskustelussa on ed. Ala-Nissilä ed. Kalliksen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseeseen sisältyvät lakiehdotukset.

Selonteko hyväksytään.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy käsittelyn pohjaksi valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen, äänestää "jaa"; joka hyväksyy käsittelyn pohjaksi ed. Ala-Nissilän ehdotuksen, äänestää "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 54 ei-ääntä; poissa 28. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt käsittelyn pohjaksi valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen.

Yksityiskohtainen käsittely:

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän 1. lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

93 §

Keskustelu:

Olavi Ala-Nissilä /kesk: Rouva puhemies! Ehdotan, että pykälä saisi sen muodon, joka on vastalauseessa, jolloin työntekijä voisi tietyin rajoituksin vähentää vakituisen asuntonsa lisäksi myös toisen asunnon kustannuksia työssäkäyntivähennysten yhteydessä.

Bjarne Kallis /skl: Rouva puhemies! Kannatan ed. Ala-Nissilän ehdotusta.

Keskustelu päättyy.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Ala-Nissilä ed. Kalliksen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko hyväksytään.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Ala-Nissilän ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 116 jaa- ja 54 ei-ääntä; poissa 29. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

95 §

Keskustelu:

Olavi Ala-Nissilä /kesk: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä saisi sen muodon, joka on vastalauseessa, jolloin tulonhankkimisvähennyksenä voitaisiin vähentää myös etätyön tietoliikennekustannukset 5 000 markkaan saakka.

Bjarne Kallis /skl: Rouva puhemies! Kannatan ed. Ala-Nissilän ehdotusta.

Keskustelu päättyy.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Ala-Nissilä ed. Kalliksen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksytään vastalauseen mukaisena.

Selonteko hyväksytään.

Puhemies: Pykälästä äänestetään kohdittain.

Äänestykset ja päätökset:

95 §:n 1 momentin 1 kohta

Mietintö "jaa", ed. Ala-Nissilän ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 55 ei-ääntä; poissa 27. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

95 §:n 1 momentin uusi 5 kohta, jota ei ole mietinnössä

Mietintö "jaa", ed. Ala-Nissilän ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 54 ei-ääntä; poissa 28. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

105 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän 2. lakiehdotuksen 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

ULKOPUOLELLA PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ESITELTÄVÄT ASIAT:

2) Valtioneuvoston tiedonanto 16.3.2000 annetuista määrärahakehyksistä

Palautekeskustelu
Valtioneuvoston tiedonanto VNT 1/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 8/2000 vp

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen jatketaan eilen pidetyssä täysistunnossa keskeytettyä valtioneuvoston tiedonannon käsittelyä.

Keskustelu jatkuu:

[1] **Reijo Laitinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tiedonanto valtion menokehyksistä vuosille 2001—2004 on ollut mielestäni alusta asti virheellinen. Tiedonantona se on aivan liian järeä ase. Pelkkä pääministerin ilmoitus olisi mielestäni asiasta riittänyt. Nyt tilannetta on tarpeettomasti kärjistetty ja eduskunnan ja hallituksen välille on luotu tarpeettomia jännitteitä.

Ensinnäkin on todettava, että eduskunta ei missään tapauksessa suostu tällä tiedonannolla supistamaan tai rajaamaan omaa perustuslaillista budjettivaltaansa. Tällaisen yrittäminenkin tuntuu oudolta ja se, joka tämän menettelyn on keksinyt, ei halua tunnustaa eduskunnassa vallitsevaa asennetta nyky-yhteiskunnan keskeisiin ongelmiin.

Toinen tekijä on se, että ei ole mitään järkeä hakea eduskunnalta avointa valtakirjaa valtion menoista näin pitkälle ajalle. Kuinka uskottavalta tuntuu, että esimerkiksi vuoden 2004 osalta sitouduttaisiin noin 193 miljardin markan menotasoon? Jokainen, joka edes hieman ymmärtää taloudesta, sen erityisesti valtiontalouteen liittyvistä monimutkaisista vaikutuksista, ymmärtää, että tällaiseen ei voi missään tapauksessa sitoutua.

Eduskuntaryhmämme on aivan oikein esittänyt kehysmenettelyn muuttamista. Keväällä käytäisiin kehyksistä yleinen ja painopisteitä hakeva keskustelu eduskunnassa. Tätä itse asiassa eduskunta toivoi viime syksynä toivoessaan kehyspäätöksen tuomista eduskuntaan. Kevään yleisen keskustelun jälkeen loppukeväästä päätettäisiin sitten seuraavan vuoden täsmällisestä kehyspäätöksestä, joka noudattaisi hallitusohjelmaa.

Arvoisa puhemies! Tätä yleistä kritiikkiä tiedonantoa kohtaan voisi jatkaa vaikka kuinka pitkään, mutta haluaisin rajallisesta ajasta johtuen kiinnittää muutamiin mielestäni keskeisiin kohtiin huomiota.

Veronkevennysten kohdentamisessa täytyy jatkaa aiemmin noudatettua linjaa, jonka mukaan ne tulee käyttää pieni- ja keskituloisille. Lähtökohtana pitää olla se, että kaikkein jyrkimmin nousevaa marginaaliveroastetta on pystyttävä loiventamaan. Keskituloisten ja pienempituloisten jyrkästi nouseva marginaalivero on aiheuttanut viime vuosina myös sen, että tehdyt veronkevennykset eivät ole juurikaan laskeneet kokonaisveroastetta. Kokonaistuotannon kasvu, työttömyyden lasku ja ansiotason nousu ovat verotulokertymän kautta kompensoineet suuressa määrin kevennysten vaikutukset, jolloin veroaste on pysynyt lähes ennallaan. Tämän ongelman on huomannut myös kokoomus, ja nyt se on verovastaisena puolueena ajamassa hallituksessa hallitusohjelmaa huomattavasti tuntuvampia kevennyksiä kaikille ja erityisesti hyvätuloisille. (Ed. Laakso: Ei työttömille ollenkaan!) — Aivan oikein, ed. Laakso on tietysti ihan oikeassa, että työttömiä tämä ajattelutapa ei tietenkään koskisi. Tuloerot ovat lamavuosien jälkeen kääntyneet kasvuun. Euroopan unionin tapaan määritelty suhteellinen köyhyys on lisääntynyt, ja köyhien määrä lisääntynyt jopa 80 000 hengellä maassamme. Samanaikaisesti tuloerot ovat kääntyneet kasvuun myöskin Suomessa ja hallituksen viimeisimmät veronkevennysesitykset lievästi saattavat kasvattaa eroja edelleenkin.

Mielestäni tulevissa veroratkaisuissa on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota esille nousseisiin tuloerojen kasvusta mahdollisesti aiheutuviin yhteiskunnallisiin köyhyys- ja syrjäytymisongelmiin, kun seuraavan kerran mietitään vähennysten kohdentamista muun muassa työttömyyskorvauksiin ansio- ja yrittäjätulojen ohella. Muuten tilanne saattaa johtaa työttömien osalta siihen, että joissain tapauksissa on pakko hakea

toimeentulotukea pystyäkseen maksamaan veronsa. Tällaisessa politiikassa ei nähdäkseni ole mitään järkeä eikä mieltä.

Monien kiperien ongelmien joukosta kuntien taloudellinen tilanne on yksi vaikeimmista. Oleelliseksi sen tekee se, että käytännössä kunnat ovat se organisaatio, joka pitää vielä toistaiseksi yllä edes jonkinlaista maan kattavaa hyvinvointipalveluiden verkkoa. Mutta näin ei välttämättä ole pitkään, ellei tehdä jotakin konkreettista kuntien taloudellisen aseman vahvistamiseksi. Tosin on myönnettävä, että oikeastaan koko 90-lukua tarkastellen ensimmäistä kertaa keskimääräisesti jossain määrin kuntien asema vahvistui.

Saatujen selvitysten mukaan negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärä pysyy lähes nykyisellä tasolla lähivuosina, vaikka yleinen taloudellinen tilanne pysyy hyvänä, työttömyys laskee ja verotulot kokonaisuutena kasvavat. Jatkossa olisi vähintä, että kuntien valtionosuuksien vuosittaiseen kustannustason nousuun perustuvan niin sanotun indeksitarkistuksen suuruus päätettäisiin kulloinkin valtion talousarviokäsittelyn yhteydessä erikseen ja että kuntien talouden eriytymisriski huomioon ottaen vuosittainen indeksitarkistus tehtäisiin täysimääräisenä. Ei ole mielestäni mitään mieltä, että näissä säästetään ja annetaan esimerkiksi sitten lisää harkinnanvaraisia avustuksia.

On erityisen tärkeää, että valtionosuusjärjestelmää kehitetään siten, että kuntien talouden erilaistumiskehitystä voidaan hallita valtionosuusjärjestelmän puitteissa. Nykyinen vallalla oleva järjestelmä, jossa vaikeuksissa olevia kuntia tuetaan yksinomaan vuosittain harkinnanvaraisella rahoitusavustuksella, ei ole käsitykseni mukaan kovin järkevä. On siis todettava, että selvitysmies Jukka Pekkariselle tämän asian osalta riittää haasteita.

Vero- ja kunta-asioiden ohella haluaisin kiinnittää huomiota usein vähemmälle huomiolle jäävään puolustusministeriön pääluokkaan, joka on joutumassa tuntuvan leikkurin alle kehysbudjetoinnissa. Tämän vuoden talousarviossa menoista esitetyt luvut laskevat puolustusministeriön pääluokan osalta ensi vuonna 621 miljoonaa markkaa eli 6,3 prosenttia. Puolustusministeriön tämän vuoden menot ovat noin 9 207 miljoonaa markkaa. Saman suuntainen linja kehysbudjettiehdotuksen mukaisesti jatkuu myös muina kehysvuosina. Valtioneuvoston määrärahakehyspäätösten sekä puolustusministeriön perussuunnitelman välillä on aika raju ja selvä ristiriita.

Saman suuntainen mutta vielä suurempi aukko on valtioneuvoston määrärahakehyspäätöksen ja eduskunnassa hyväksytyn turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaisen puolustuksen rahoitustarpeen välillä. On selvää, että mikäli tämä hyväksytään, kohdistuvat määrärahaleikkaukset pääasiassa kotimaiseen puolustustarviketeollisuuteen ja sen tilauksiin. Jo entuudestaan ala on joutunut taistelemaan olemassaolostaan, mutta esitetyt uudet leikkaukset saattavat merkitä kotimaiselle puolustusvälineteollisuudelle kuoleman iskua.

Työllisyyteen tällä tietenkin olisi erittäin kielteisiä vaikutuksia, kun monilla puolustustarviketeollisuudesta riippuvaisilla alueilla jouduttaisiin irtisanomaan satoja työntekijöitä. Itse asiassa tilanne on tällä hetkellä esimerkiksi Patrian osalta se, että jokaisella teollisuuspaikkakunnalla, missä Patrialla tuotantoa on, käydään parasta aikaa yhteistoimintaneuvotteluja. Se koskee myöskin ministeri Koskisen aluetta, Hämeenlinnaa, jossa tuotetaan erittäin hyviä miehistönkuljetusajoneuvoja. Se koskee Lapuaa, se koskee Vammalaa, se koskee Jyväskylää, se koskee Vihtavuorta. Kaikilla näillä ja eräillä muilla tehdaspaikkakunnilla käydään yt-neuvotteluja henkilöstön supistamiseksi. Tilanne tänä päivänä on se, että sieltä lentää ulos nyt sitten ehkä parisataa ihmistä.

Ei puolustusministeriö tietenkään jätä hankkimatta esimerkiksi valmiusyhtymiin liittyvää kalustoa. Ne ovat isoja, massiivisia, paljon rahaa vaativia hankkeita. Ne tehdään ilman muuta, mutta hankinnat ovat pääosin ulkoa. Vaikka eduskunta on päättänyt, että näihin hankintoihin, kuten kuljetushelikopterihankintoihin, sisällytetään sataprosenttiset vastaostovelvollisuudet, kovin vähän kokemuksen perusteella esimerkiksi Hornetien osalta on tullut vastaostoja puolustustarviketeollisuudelle.

Tämä on aika mielenkiintoinen juttu, että minä sosialistina joudun tästä asiasta paasaamaan eduskunnan puhujakorokkeella, mutta tämä yksinkertaisesti lähtee siitä, että me olemme päättäneet siitä, että itsenäinen puolustus on meille tärkeä, mikä edellyttää sitä, että meillä on omaa puolustustarviketeollisuutta. Kansainvälistyminen, joka puolustusvälineteollisuuden osalta on tapahtunut, on Suomen osalta valitettavasti merkinnyt sitä, että me olemme menettämässä.

Tuo leikkaus tarkoittaa siis sitä, että mistään toisesta pääluokasta ei leikata niin rajusti kuin puolustusministeriön pääluokasta. Minä vakavasti vetoan teihin, hyvät edustajatoverit, että pystyisimme tämän kysymyksen hoitamaan. Kysymys on siitä, että volyymit putoavat puolustustarviketeollisuudessa niin alas, että tuotanto ei ole enää kannattavaa. Täältä tulee sitten se mainitsemani kuolinisku.

Arvoisa puhemies! Olisi toivottavaa, että hallituksesta ei tällä vaalikaudella lähetettäisi eduskuntaan yhtä valmistelematonta ja kevyttä tiedonantoa kuin tämä kehystiedonanto on. Ylipäätään valtiovarainministeriön ja valtiovarainministeri Sauli Niinistön ja koko hallituksen on syytä varautua siihen, että eduskunta tulee tarpeen niin vaatiessa puuttumaan jokaiseen vaalikauden budjettiin parhaaksi katsomallaan tavalla. Se on meidän tehtävämme, se on meidän velvollisuutemme. Budjettivalta, niin kuin monta kertaa on todettu, kuuluu eduskunnalle. (Ed. Kantalainen: Samoin lainsäädäntövalta!) — Myöskin lainsäädäntövalta, näin on. Ymmärrän hyvin, mihin edustaja viittaa. Työsopimuslaki aikanaan tulee, mutta me olemme yhdessä päättäneet myöskin siitä, ed. Kantalainen, että kolmikantaisesti asioita valmistellaan koskien myöskin työsopimuslakiuudistusta.

Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti lopuksi yksi asia. Huomaan, että olen ylittänyt sallitun ajan, mutta hyvin harvoin täällä kuitenkin käyn paasaamassa, joten tämä sallittakoon.

Kysymys on valtion palkkamäärärahoista. Nyt tilanne on se, että kun me olemme kaiken aikaa pyrkineet edesauttamaan sitä, että maahan syntyy järkevällä tavalla ja järkevältä tasolta työmarkkinaratkaisut, niin kuin nyt on syntynyt, meidän valtiotyönantajana pitää omat velvoitteemme hoitaa. Sen takia ei ole hyväksyttävää se, että palkkamäärärahoja ei esitetä täysimääräisesti toteutettavaksi. Kun sanotaan, että se ei kuitenkaan johda vakinaisten työntekijöiden, virassa ja työsuhteessa olevien työntekijöitten irtisanomisiin ja lomautuksiin, voi olla, että näin on, mutta varmuudella se johtaa siihen, jos tämä reilu 200 miljoonaa markkaa jää puuttumaan, että määräaikaisia työsuhteita ei enää jatketa. Sitä kautta ei pystytä varmastikaan vastaamaan siihen palvelutarpeeseen, jota kansalaisilla on. Minä toivon, että tämän kysymyksen osalta valtiovarainvaliokunnassa pystyttäisiin löytämään yhteinen näkemys ja sopu siitä, että täysimääräisesti palkankorotusten vaatimat määrärahat lisätalousarvioon tulevat.

Puhemies: Muistutan, että kun v-painike on suljettuna, vastauspuheenvuoro pyydetään seisaalleen nousten ja ääneen lausuen.

[2] **Kari Kantalainen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan vain pari havaintoa ed. Laitisen puheenvuoroon, joka oli hyvin asiallinen ja paljolti noudatteli niitä linjoja, mitä me kävimme myöskin valtiovarainvaliokunnassa ja verojaostossa läpi. Haluaisin muistuttaa kuitenkin kahdesta keskeisestä linjauksesta.

Toinen liittyy köyhyyskeskusteluun. Mielestäni edustaja oli kyllä paikalla, kun Stakesin edustaja meille asiantuntijana näitä asioita valaisi, kun puhuttiin suhteellisen köyhyyden problematiikasta, joka on kirjattuna myöskin mietintöömme. Mutta samassa yhteydessä ja samassa tutkimuksessa todetaan, että myöskin pienituloisten osalta kaikesta huolimatta ostovoima on lievästi kasvanut, eli suhteellisuus on aina suhteellista. Tässä mielessä meidän pitää nähdä, että jos esimerkiksi ollaan parantamassa jonkin ryhmän etuja, esimerkiksi lapsilisiä nostetaan, eläkeläiset voivat sanoa, että heidän suhteellinen asemansa huononee. Näitä asioita pitää tällä tavalla tarkastella.

Puhemies: Unohdin muistuttaa, että vastauspuheenvuorolle myönnetään aikaa minuutti. Ed. Kantalainen käytti tasan minuutin huomauttamattakin — mutta vastedes tiedoksi.

[3] **Antti Rantakangas /kesk:** Arvoisa puhemies! Talousarviokehyksen tiedonantokeskustelun yhteydessä on syytä käydä laajaa yhteiskuntapoliittista keskustelua siitä linjasta, jolla Suomen taloutta ja budjettitaloutta hoidetaan, mutta myös niistä ongelmista, joita yhteiskunnassa on, ja myös niistä painopisteistä, miten politiikan suuntaa tai linjaa pitäisi muuttaa.

Valtiovarainvaliokunnan mietintö kiinnittää mielestäni aivan aiheellisesti huomiota keskeisimpiin tarpeisiin ja linjauksiin. Mietinnössä on kiinnitetty aivan oikein huomiota siihen, että jatkossa tulisi tarkastella yhtä aikaa menopuolen lisäksi myöskin verotusta ja talousarvion tulopuolta. Tämä on tärkeää, jotta kokonaisuus hahmottuisi. Yhdyn niihin arvioihin, että valtiovarainministeriön ja hallituksen tarkoituksena on sitoa ta-

lousarviokehyksen tiedonannolla eduskunnan kädet, kun tästä äänestetään aikanaan. Tämä merkitsee sitä, että eduskunnan on tietysti oltava tarkkana ja pidettävä lopullinen ja viimeinen päätösvalta itsellään sitten, kun talousarvion varsinainen käsittely aikanaan tulee, eli se linja on hyvin tärkeä demokratian ja eduskunnan oikeuksien kannalta.

Valiokunnan mietinnössä todetaan, että tiedonannon finanssi- ja talouspolitiikan peruslinja on oikea. Tätä mieltä on myös keskusta, kuten ryhmäpuheenvuorossa aiemmin ilmaistiin. Valiokunnan yhteinen kanta näyttää olevan, että ensi syksynä tavoitellaan työmarkkinakierroksella maltillista monipuolista tulopoliittista ratkaisua. Tämä on hyvä asia. Se vahvistaisi ja turvaisi talouden myönteisen kehityksen. Oikea tavoite on myös valtionvelan alentaminen vaalikauden loppuun mennessä alle 50 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Lisäksi mahdollisista omaisuuden myyntituloista voidaan velan lyhentämiseen käyttää pääosaa omaisuuden myynnistä saaduista rahoista.

Esille on noussut keskustelussa ja valiokunnankin mietinnössä monia suuria yhteiskunnallisia haasteita, joihin tarvitaan ratkaisuja ja käytännön ratkaisuesityksiä. Köyhyys, syrjäytyminen ja työttömyys ovat edelleenkin yhteiskunnan suuria ongelmia siitäkin huolimatta, että talouskasvu on jatkunut vahvana jo seitsemättä vuotta. Siitä huolimatta sosiaaliset ja alueelliset erot ovat kärjistyneet. Tätä vahvistaa myös Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton selvitys.

Lasten ja nuorten ongelmat sekä terveydenhoitopalvelut ovat iso haaste. Täällä on kiinnitetty aivan oikein huomiota siihen, että tarvitaan resursseja psykiatristen palvelujen saatavuuteen ja riittäviin rahoituksiin. Väestön ikääntyminen on iso yhteiskunnallinen haaste. Monilla alueilla ikärakenne on vinoutumassa, palvelutarve on kasvamassa, mutta talouden resurssit ovat vaatimattomat.

Koulutuksen ja tutkimuksen osalta on aivan oikein todettu, että me tarvitsemme vahvaa panostusta osaamiseen, yliopistojen perusrahoituksen turvaamiseen, tutkimusmäärärahojen kasvattamiseen, mutta myös perusopetuksessa tarvittaviin voimavaroihin.

Alueiden tasapainoinen kehitys on noussut monissa puheenvuoroissa aiheellisesti esille. Hallitusohjelmassahan tavoitellaan tasapuolista alueellista kehitystä.

Arvoisa puhemies! Haluan nostaa näistä haasteista konkreettisimmin esille juuri alueellisen tasapainoisen kehityksen tavoitteen. Mielestäni hallitus ei ole aidosti sitoutunut tähän hallitusohjelman kirjaukseen pitää maa asuttuna ja elinvoimaisena ja vahvistaa maan kaikkien osien elinvoimaa. Tämä tavoite on ollut tähän saakka valitettavasti vain kuollut kirjain. Käytännön ratkaisut ovat olleet monilta osin alueellisia eroja kärjistäviä, muuttoliikettä kiihdyttäviä ja maaseutualueita kuristavia. Samalla kasvavien kaupunkiseutujen ongelmat, erityisesti sosiaaliset ongelmat ovat lisääntyneet. Syrjäytyminen, alkoholi- ja huumeongelmat, rikollisuuden kasvu ovat seurausta monien lähiöitten kasaantuneista ongelmista.

Hallituksen linjaukset ja päätökset kansallisen aluepolitiikan alasajosta ovat kestämättömiä ja virheellisiä. Nyt tulisi myöntää väärät ratkaisut ja ryhtyä aidosti toteuttamaan hallitusohjelmaan kirjattua tavoitetta alueellisesti tasapainoisen kehityksen turvaamisesta. Tähän on varaa, jos on poliittista tahtoa, sillä hallitsemattoman muuttoliikkeen yhteiskunnalliset kustannukset ovat useita miljardeja markkoja vuodessa. Nyt pitäisi siis ryhtyä kaikkien hallinnonalojen yli tapahtuvaan yhteistyöhön, jolla luotaisiin tasapuolisia edellytyksiä koko maahan yritystoiminnalle ja asumiselle.

Tässä haluan nostaa keskeisimmäksi asiaksi kunnallisten peruspalvelujen turvaamisen maan kaikissa kunnissa. Kuntapalvelut muodostavat hyvinvointiyhteiskunnan perustan ja sen pilarin, jonka varaan ja jonka pohjalle voidaan rakentaa myös elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Nyt kuntakentän sisäiset erot ovat kärjistyneet ja suuri joukko kuntia ei kykene tulorahoituksellaan kattamaan niitä menoja, joita palvelutuotannosta aiheutuu, saati sitten vastaamaan investointitarpeisiin ja lainan lyhennyksiin.

Tässä tarvittaisiin nopeita ratkaisuja. Verotulojen tasausrajan nostaminen 90:stä 95 prosenttiin olisi yksi konkreettinen keino kuntien välisten tulopuolen erojen tasaamiseksi. Yhteisöveron jakoperusteen muutos olisi toinen hyvä esimerkki. Tämän lisäksi tarvitaan elinkeinoelämän toimintaedellytysten vahvistamiseen uusia panoksia. Kansallisia aluekehitysvaroja tulisi lisätä. Pitäisi tasata eri keinoin investointikustannuksia, jolloin yritysten sijoittuminen muutamien keskustojen ulkopuolelle tulisi kannattavam-

maksi, ja pitäisi viedä nopeasti eteenpäin hallitusohjelmassa olevaa yrittäjyyshanketta.

Kolmanneksi tarvitaan merkittävää panostusta osaamisverkoston kehittämiseen koko maassa. Tästäkin ministerit kyselytunnilla ja muutoinkin vakuuttavat, että näin tehdään, mutta käytännön ratkaisut etenevät monilta osin väärään suuntaan.

Ammatillisen koulutuksen edellytysten turvaaminen, ammattikorkeakouluverkoston laajentaminen ja vahvistaminen sekä yliopistojen verkottumisen tukeminen ovat erittäin hyviä esimerkkejä, jos vain on tahtoa tähän suuntaan edetä. Esimerkiksi Oulun yliopiston maakunnallistaminen on erinomainen esimerkki siitä, että yliopisto, jos sillä on voimavaroja ja tahtoa, voi osallistua alueen kehitykseen hyvin vahvalla tavalla. Myös lukioitten ja etälukioitten toimintaa tulisi viedä eteenpäin, niin että kaikkialla maassa olisi edellytykset hyvään ja korkeaan osaamiseen ja koulutukseen.

Maa- ja metsätaloudella on edelleen tärkeä rooli aluekehityksessä. Haluan todeta sen, että maatalouden ongelmana on tällä hetkellä heikko kannattavuus ja monilta osin kansallisten päätösten seurauksena lisäksi liian suuri byrokratia. Tarvittaisiin erityistoimenpiteitä, joilla maatalouden toimintaedellytyksiä vahvistettaisiin, edistettäisiin tilakauppoja, kehitettäisiin lomitusjärjestelmää ja huolehdittaisiin siitä, että kansallinen elintarviketalouden kilpailukyky säilyisi vahvana.

Arvoisa puhemies! Tarvitaan myöskin uusia toimia, joilla tasapainoista aluekehitystä edistettäisiin ja muuttotappiota hillittäisiin. Pääministeri Lipponen esitti vappuna Rovaniemellä myönteisen kannan alueellisten verokannustimien selvittämiseen. Nyt tarvitaan käytännön päätöksiä, eduskuntaan tuotuja päätöksiä, joilla näitä asioita viedään eteenpäin. Pelkät puheet eivät riitä.

Arvoisa puhemies! Talousarviokehystiedonannon yhteydessä on siis syytä käydä laajaa yhteiskuntapolitiikan keskustelua siitä linjasta, miten asioita hoidetaan. Peruslähtökohtana pitää olla oikeudenmukaisuus, sellainen linja, jossa jokainen suomalainen tuntee, että talouskasvu hyödyttää jokaista ja kaikki kansalaiset tuntevat olevansa tasavertaisessa asemassa. Makrotalouden näkökulmasta Suomella menee tällä hetkellä hyvin. Ongelmat ovat kuitenkin paikallistasolla ja yksilötasolla, ja jatkossa näiden ongelmien ennaltaehkäisyyn ja kansallisen eheyden rakentamiseen on kiinnitettävä aiempaa enemmän huomiota.

[4] **Pertti Hemmilä /kok:** Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston määrärahakehyksiä koskevassa tiedonannossa on tuotu esiin kurinalaisella talouspolitiikalla viime vuosina saavutetut erinomaisetkin tulokset, joista erityisesti valtion velan lyhentäminen on tulevaisuutta ajatellen merkittävä asia. Myös lähivuosina, aivan lähitulevaisuudessa jatkuva valtion finanssipolitiikan tiukka linja on hyvin perusteltu. Tavoitteenamme on turvata talouden vakaa kasvu ilman uusia tasapainottomuuksia ja samalla valmistautua eläkemenojen kasvuun ja luoda edellytyksiä veronkevennyksille.

Nämä ovat hyviä ja kannatettavia tavoitteita, mutta tästä listasta, niin kuin koko tiedonannosta puuttuu mielestäni eräs hyvin olennainen tekijä: kansalaisten turvallisuuden, siis suomalaisen yhteiskuntarauhan turvaaminen. Pelkkä talouden tasapainon turvaaminen ei nimittäin välttämättä takaa kansalaisille tasapainoista ja turvallista ympäristöä, vaan siihen tarvitaan riittävästi määrärahaa myös poliisin ennaltaehkäisevään työhön sekä näkyvään katupartiointiin. Nämä asiat tiedonannosta puuttuvat. Hallituspuolueiden eduskuntaryhmät ovat katsoneet asialliseksi pidättäytyä valtiontaloudessa syntyvien säästöjen käytöstä menojen kattamiseen, jos suhdannetilanne sitä edellyttää. Suhdannetilanteen lisäksi pitäisi mielestäni kuitenkin katsoa maalaisjärjellä sitä, miltä katukuvassamme ja rikostilastoissamme näyttää nyt ja kohdentaa riittävästi määrärahoja kansalaisten perusturvallisuuden takaamiseen.

Tiedonannossa mainitaan valtion varoja nielevinä ongelmina työttömyys ja väestön ikääntyminen, mutta tulevien vuosien budjettikehyksissä ei ole mitenkään huomioitu niitä kasvavia määrärahatarpeita, joita yleisen järjestyksen ja kansalaisten turvallisuuden takaaminen ilmeisestikin tulee aiheuttamaan.

Arvoisa puhemies! Olen puhunut useissa yhteyksissä perusturvasta ja perusturvallisuudesta, koska ne ovat mielestäni elämänlaadun kannalta keskeisimpiä edellytyksiä. Tässäkin yhteydessä haluan erikseen nostaa esille lasten henkisen ja fyysisen turvallisuuden. Olemme juuri tällä viikolla saaneet lukea lehdistä koulunsa aloittavien pienten koululaisten stressioireista ja pahoinvoinnista. Niin kuin kokoomuksen eduskunta-

ryhmän puheenvuorossakin todettiin, lasten ja nuorten oireiluun on suhtauduttava vakavasti. Lapset ovat huomispäivän aikuisia ja myöskin meidän tulevaisuutemme rakentajia. Meillä ei minun mielestäni ole varaa säästää väärässä paikassa, jos haluamme heistä tasapainoisia aikuisia.

Ennen kaikkea on tuettava vanhemmuutta ja annettava myös työelämässä mukana oleville vanhemmille oikeus olla ensisijaisesti lastensa äitejä ja isiä. Vanhemmuuden tukemisen lisäksi voimme sosiaali- ja terveysalan henkilöstön sekä poliisin resursseja lisäämällä tehdä ennaltaehkäisevää työtä nuorison keskuudessa ja tarjota hyvän aikuisuuden mallia myös niille, joiden kotoa se puuttuu. Jos perusturvan annetaan järkkyä, sen palauttaminen tulee liian kalliiksi, mikäli se enää sitten rahalla onnistuukaan.

Valtioneuvoston tiedonannossa todetaan, että työttömyys ei ole talouskasvusta huolimatta alentunut odotetusti, ja toisaalta ollaan huolissaan työikäisen väestön suhteellisen osuuden pienenemisestä. Pitkällä tähtäimellä nämä asiat liittyvät toisiinsa siten, että suurten ikäluokkien eläköityminen avaa työpaikkoja myös tämän hetken nuoremmille työttömille. Koulutus ja työvoiman tarve on saatava kohtaamaan toisensa. Olisi toimittava niin, että nämä nuoremmat työttömät henkilöt koulutettaisiin ja heidän motivaatiotaan kouluttautua suunnattaisiin aloille, joilla heille tulevaisuudessa on töitä. Toisaalta olisi huolehdittava siitä, että koulutettu väestö pystyttäisiin työllistämään täällä, ettei heillä olisi tarvetta muuttaa työn perässä pysyvästi pois Suomesta.

Nyt olisi aika aktiivisin työllistämispolitiikan keinoin järjestää työtä esimerkiksi 7 200 työttömänä olevalle sairaanhoitajalle. Tämä työllistäminen on tietenkin kunnille ja kuntayhtymille kuuluva asia, mutta valtiontaloudessa voimme antaa kunnille nykyistä paremmat edellytykset työllistää. Uskon, että siitä ilahtuisivat myös liian vähällä henkilökunnalla toimivien sairaaloiden ja terveyskeskusten hoitajat ja sairaanhoitopalveluja käyttävät asiakkaat. Ellei meillä ole tarjota ammatti-ihmisille työtä, he lähtevät ulkomaille ja vievät mennessään ammatillisen osaamisensa. Hoiva-aloilla on vanhusten määrän lisääntyessä odotettavissa työvoimapula, ellemme koulutuksella ja työllistämistoimilla nyt varmista, että meillä on ammattitaitoista väkeä saatavilla sitten, kun sitä todella tarvitaan.

Arvoisa puhemies! Kannatan valtioneuvoston tiedonannon mukaista vakaan kehityksen ja johdonmukaisen rakennemuutoksen talouspolitiikkaa, kunhan emme väärässä paikassa säästämällä aiheuta tilannetta, jossa yhteiskunnan vakaus ja turvallisuus menetetään. Mielestäni meidän on nyt käytävä arvokeskustelu siitä, missä asioissa meillä on varaa säästää ja missä ei. Olen sitä mieltä, että rikollisuuden ennaltaehkäisyyn ja lasten ja nuorten hyvinvointiin panostaminen tulee moninkertaisesti takaisin sekä taloudellisina säästöinä että suomalaisen yhteiskunnan vakautena.

[5] **Osmo Puhakka /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Valtioneuvoston tiedonannon yleislinjausta on tervehdittävä tyydytyksellä, vaikka tiedonannosta itsestään ja ennen kaikkea sen tarpeellisuudesta voidaankin olla monta eri mieltä. Tiukan talouspolitiikan jatkaminen ja sitä kautta vakaan kasvun varmistaminen mahdollistavat velkataakan kevenemisen ja edelleen liikkumavaran tuleviin talousarvioihin. Keskeisen tärkeää tämä on varustauduttaessa niihin ongelmiin, jotka liittyvät mahdollisiin suhdannetaantumiin tulevaisuudessa sekä vanhenevaan väestön ikärakenteeseen.

Yhtä helppo on yhtyä valiokunnan esille nostamiin painopistealueisiin, joiden hoitaminen on keskeisen tärkeää hyvinvointiyhteiskunnan säilymisen ja säilyttämisen kannalta. Kun kuitenkin moni näistä kohdentumiskohteista on langennut kuntien harteille, olisikin ollut vähintäänkin kohtuullista ottaa nykyistä voimakkaampi kanta kuntatalouden ongelmiin ja aivan erityisesti keinoihin niiden ratkaisemiseksi.

Yhtä merkillepantavaa on se, että keskustelemme menokehyksistä olemalla tulojen suhteen kuitenkin arveluiden, jopa huhujen varassa. Tarkoitan ministeri Soininvaaran eilistä viestiä tässä salissa positiivisista yllätyksistä verokertymän suhteen. Tämä tietämättömyys mahdollistaakin tiukan menoraamituksen rinnalle sellaisten ongelmien esille nostamisen, jotka nousevat kansalaisten perus- ja ihmisoikeuksien näkökulmasta.

Meillä on paperilla suhteellisen linjakas sosiaalihuollon malli, mutta valitettavasti vain paperilla. Allekirjoituksin varmistetut omaishoitajasopimukset rikkoontuvat lähes heti musteen kuivuttua. Teoriassa upean ja ennen kaikkea yhteiskunnalle huippuedullisen hoitomallin toteuttaminen riippuu yksinomaan omaishoitajan jaksami-

sesta silloinkin, kun hänelle ei kotipalvelun resurssivajeeseen viitaten kyetä järjestämään edes yhtä ainutta viikkolepopäivää. Moni on pakotettu jaksamaan, koska vaihtoehtona on lähetteen hakeminen terveyskeskukseen, jonne asianomainen ei kuitenkaan kuulu, tai vanhainkotiin, jossa jo yksin henkilökohtaisen hygienian päivittäinen hoito on kuristettu taloudellisin perustein minimiin. Kaiken tämän keskellä meillä on taloudellinen jättikasvu ja samalla meillä on varaa pitää ammattitaitoinen, korkeasti motivoitunut hoitohenkilöstö mieluummin kortistossa kuin työssä ja liki verrannollisin kustannuksin kuitenkin. Vähintäänkin yhtä käsittämätöntä on se, että monet vammaiset eivät saa niitä palveluja avustajien eivätkä kuljetustenkaan suhteen, joihin heillä lain mukaan on subjektiivinen oikeus.

Valiokunta kiinnittää aivan perustellusti huomiota yliopistojen rahoitukseen. Vähintäänkin yhtä tärkeää on kuitenkin puuttua siihen resurssivajeeseen, jonka keskellä monet lukiot parhaillaan painiskelevat. On toki muodikasta puhua lukioiden verkottumisesta sekä monien aineiden kohdalla verkko-oppimisesta. Kuitenkin samanaikaisesti käytännön realiteetit ovat kaikkea muuta kuin virtuaalivetoisia. Me tarvitsemme yhteiskuntaamme tietotekniikan taitajia, me tarvitsemme matematiikan opiskelijoita ja opettajia. Ilman nykyaikaisia atk-opetusvälineitä ja niihin kohdennettuja taloudellisia resursseja tämä matemaattinen yhtälö ei kuitenkaan toimi. Kohtalokkaaksi asian tekee se, jos jotkut oppilaat kotikuntansa taloudellisen tilanteen takia joutuvat eriarvoiseen asemaan jo peruskoulutuksen suhteen.

Kun lasten ja nuorten psykiatriseen hoitoon ja sen kehittämiseen kohdennettiin tänä vuonna talousarviossa 70 miljoonaa markkaa, on tätä panostusta syytä tulevaisuudessa edelleenkin jatkaa ja kasvattaa. Tätä edellyttää jo ongelmien räjähdysmäinen kasvu, joka kertautuu asiakasjonoina niin avo- kuin laitoshoidonkin kohdalla. Päällimmäisenä ja huutavana tarpeena on kehittää avo- ja kriisipalveluverkostoa. Lasten ja nuorten oirehtiminen heijastuu koko perheeseen, jonka auttamistarve, vieläpä pikainen, on erittäin laaja. Oman panoksensa tähän tarpeeseen tuo myös alati laajeneva ja paheneva huumeongelma.

Arvoisa puhemies! Talous, vieläpä tiukkakin, pitää talon pystyssä. Terveellistä on kuitenkin muistaa, että talous ei sittenkään ole isäntä vaan se on renki, palkattuna palvelemaan kansalaista ikään tai hänen elämäntilanteeseensa katsomatta.

[6] **Jukka Gustafsson /sd:** Arvoisa puhemies! On ollut tärkeää kuunnellessani puheenvuoroja havaita se, että myöskin täysistunnossa oikeistoa ja keskustapuoluetta edustavat kansanedustajat näkevät, että tämä budjettikehys ei ole sitova. Minusta käydyssä keskustelussa on sittenkin jäänyt tämän asian syvävalaisu aivan liian vähälle huomiolle. Uskallan sanoa vähän isommallakin rintaäänellä, että sosialidemokraattien näkemys on se, että ministeri Niinistön yritys pukea hallituspuolueitten eduskuntaryhmät psykologiseen pakkopaitaan ei onnistunut. Tämä asia on mietinnössä ratkaistu sillä tavalla, että sinne on kirjattu hyvin selkeästi: "Valiokunta korostaa sitä, että nyt valittu tiedonantomenettely ei saa johtaa siihen, että sillä tosiasiallisesti kavennettaisiin eduskunnan vaikutusmahdollisuuksia tulevan talousarvion käsittelyssä."

Mietintöön on kirjattu verrattain kattavasti niitä yhteiskunnallisia ongelmia ja kipukohtia, jotka nyt laman jäljiltä on korjattava. Toistan sen näkemykseni, jonka olen jo täysistunnon keskusteluissa muistaakseni tuonut esille vastauspuheenvuorossa, että minä en pidä mahdollisena sitä, että tämän tiedonannon budjettikehyksien sisällä voidaan mitenkään uskottavalla ja riittävällä tavalla korjata suomalaisen yhteiskunnan keskeisiä ongelmia ja kipukohtia, joita nyt valiokunnan mietintöön on kirjattu.

Voisin käydä hyvin yksityiskohtaisesti lävitse esimerkiksi opetusministeriön pääluokan sisältä ne lisätarpeet, joita jo eduskunnan omien päätösten toteuttaminen edellyttää. Viittaan vain yleisellä tasolla yliopiston perusvoimavaroihin, ammatillisen aikuiskoulutuksen tarpeeseen, esiopetuksen matkatukeen ja siihen, että kirjastomäärärahat asteittain pitäisi saada budjetin yleiskatteeksi. En viitsi sanoa tämän yhteenlaskun loppusummaa, jottei valtiovarainministeri Niinistöltä menisi yöuni, mutta kysymys on jo verrattain korkeasta summasta.

Samaten, jos ja kun meidän on otettava tosissaan se hätä, joka ilmenee pieneläkeläisten keskuudessa, paljon puhutuissa leipäjonoissa ja yhteiskunnallisen eriarvoisuuden kasvussa, niin sitä ei voida kokonaisuudessaan hoitaa millään retorisella sunnuntaihumanismilla, vaan se vaatii myöskin käytännössä työmarkkinatuen ja so-

siaalietuisuuksien tasojen tarkistusta. Se vain on näin.

Minua suoraan sanoen vähän loukkaa ja harmittaa eräs asia. Sitäkään täällä ei ole oikein sanottu, mutta minä sanon sen hyvin nätisti, koska haluan kuitenkin peruslähtökohdilta kunnioittaa olemassa olevaa hallitusyhteistyötä. Nimittäin käsitykseni mukaan kokoomuksen eduskuntaryhmä on verrattain tiukasti sitoutunut budjettikehyksen loppusummaan. Käsitykseni mukaan muut hallituspuolueet eivät näin tiukasti ole siihen sitoutuneet, vaan esimerkiksi meidän sosialidemokraattien lähtökohta on se, että se on suuntaa-antava ja ohjeellinen. Tässä näkökannassa haluan todeta ohjeellisesti, koska täällä on paikalla kokoomuksen hienoja kansanedustajia, miten meneteltiin esimerkiksi Ruotsissa nyt keväällä vastaavan tyyppisessä kehyskeskustelussa, siis mitä päätöksiä Ruotsissa hallitus teki.

En käy näitä kovin tarkasti lävitse, mutta haluan todeta sen, että Ruotsissa vastaavassa kehyskeskustelussa on päädytty siihen, että raamit kasvavat Ruotsissa 6,9 prosenttia. Ruotsissa on tehty selkeä yhteiskuntapoliittinen linjavalinta. Ruotsissa korotetaan lapsilisiä ja opintotukea ensi vuoden alusta 73 markalla kuukaudessa. Vaikeimmassa asemassa oleville eläkeläisille luvataan lisää tukea 800 miljoonaa markkaa, ja yleistä asumistukea korotetaan. Lisärahaa on tiedossa myös opetukseen, tutkimukseen, hammashoitoon, pitkäaikaistyöttömille. Vaikeuksissa oleville kunnille luvataan miljardikaupalla lisätukea. Tämä on sosialidemokraattista yhteiskunta-, sosiaali- ja oikeudenmukaisuuspolitiikkaa, jota Ruotsissa tehdään tilanteessa, jossa myöskin Ruotsissa on verrattain vaikea, noin karkeasti sanottuna saman kokoluokan valtionvelka kuin Suomessakin.

Sen vuoksi en pidä poliittisesti mahdollisena enkä viisaana sitoutumista sen kaltaiseen tiukkaan kehykseen, jota nyt hallitus on esittänyt, ja totean, että tämä kompromissi, joka on muotoiltu valiokunnan mietintöön, antaa myöskin sen kaltaisen mahdollisuuden — kysymys ei ole mistään tulkinnasta vaan asiallisesti ottaen sisällöstä — jonka puheenvuoroni aikana olen todennut. Se käytännössä tarkoittaa sitä, että me otamme tämän tiedonannon luvut vain ohjeellisina. On myöskin meidän vastuumme ja tehtävämme katsoa, miten me toteutamme ne painotukset, joita mietinnössä esitetään.

Minusta tämän asian ikään kuin näkökulma avautuu lopullisesti teille, hyvät kollegat ja kuulijat, kun totean, mitä luin tänään Kauppalehdestä. Siellä Kauppakamarin puheenjohtaja Vesa Vainio toteaa, että valtiontalous mahdollistaa — ja hän esittää niitä, huomatkaa, tässä asemassa oleva henkilö — 20 miljardin tuloverokevennykset. Käsitykseni mukaan hän, Vesa Vainio, Kauppakamarin puheenjohtaja, tosissaan esittää, että kun hallitusohjelmassa on sovittu suuruusluokaltaan 10—11 miljardin kevennyksistä, niin voitaisiin toteuttaa 20 miljardin verokevennykset. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että uudistustilaa ja mahdollisuutta on sen kaltaisille oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa ja sosiaalista eheyttä korostaville uudistuksille, joita tässäkin mietinnössä painotetaan.

Arvoisa puhemies! Tässä ehkä se tärkein sanoma.

[7] **Eero Akaan-Penttilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin mielenkiinnolla kokeneen ed. Gustafssonin mielipiteitä ja esitystä näistä kehyksistä. Tuli muutama ajatus mieleeni. Palaan niihin omassa puheessanikin.

Kuka tässä on sitoutunut tai kuka ei, ed. Gustafsson, se on teidän arvionne tällä hetkellä. Se ei ole vielä lopullinen tieto. Me tulemme varmasti sen tämän vuoden aikana täällä näkemään. Se kehys nyt on tiukka tai jotain muuta, ja meillä on kehys, ja se on koko hallituksen yhteinen. Me molemmat olemme siinä hallituksessa mukana. On selvää, että johonkin rajaan asti se meitä myöskin velvoittaa, mutta epäilen kyllä, että siinä jonkinlaista liikkumista tulee tapahtumaan mahdollisesti kaikkienkin hallitusryhmien sisällä. En pitäisi sitä mahdottomana, ja kiinnitän lopuksi huomiota myöskin siihen, että te ette, ed. Gustafsson, maininnut minkäänlaisia markkamääriä, miten paljon kehyksen olisi pitänyt olla suurempi tai miten kohdennetaan esimerkiksi kehyksen sisällä asioita ministeriöiden välillä.

[8] **Jukka Gustafsson /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse asiassa jossain vaiheessa kyllä mietin, tuonko sen puheenvuorossani esille. Kun viittasin Ruotsin vastaavaan, verrattain identtiseen tilanteeseen, niin siellä kehyksen kasvu oli 7 prosenttia. Se on ehkä liian korkea. Käytännössä näen itse, että välttämättömät tarpeet liikkuvat suuruusluokassa 1,5—2 miljardia

markkaa. Kysymys on nyt myöskin siitä, mitä tulevaisuuspaketti pitää sisällään, ja siitä, mikä muu taloudellinen ja yhteiskunnallinen kehitys on. Kun nyt vastaan, totta kai, poliittisen kokemuksen ja rehellisyyden pohjalta, suuruusluokka on tässä miljardi, kaksi vähintään.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

[9] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ihmistä lähellä olevat palvelut hänen elämäänsä ja arkeensa tuotetaan kunnissa. Olennaista on, että kuntien valtionosuudet saataisiin sille tasolle, että kaikissa kunnissa riippumatta siitä, minkä tyyppisiä tai missä päin ne ovat, olisi riittävät voimavarat koulutuksen, terveydenhuollon, sosiaalitoimen ja kaikkien muiden ihmisen perustarpeitten toteuttamiseen.

Toivon, että tähän näkökulmaan voitaisiin valtioneuvoston toimesta kiinnittää huomiota budjetin jatkovalmistelussa. Kunnat tuottavat ihmisiä lähellä olevat palvelut, ja kunnille pitää antaa myös valtion toimesta niitä voimavaroja, joita tähän tarvitaan.

[10] **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! On ollut varsin mielenkiintoista kuunnella tätä määrärahakehyskeskustelua. Tuntuu vähän siltä, että ovatko hallituspuolueet sitoutuneet juuri mihinkään. Uskon, että vaikka täällä on käytetty hyvinkin kovia puheenvuoroja, kuten äsken ed. Gustafsson, niin kuitenkin sitten, kun asioissa tulee ratkaisun paikka, pitää painaa nappia, vaikka on sitten hyviäkin esityksiä, jotka vaatisivat lisärahoitusta, silloin tämä porukka tulee ruotuun. Tuolta peräpenkiltä tuli mielestäni aito totuus siitä asiasta, että kyllä se Lipponen sitten määrää ja suunnat näyttää. Näin minäkin uskon.

Toisaalta haluan myöskin olla mukana siinä porukassa, joka ei sitoudu sisäisiin kehyksiin määrärahoissa, vaikka kuinka tiedämme sen, että kokonaisbudjettiin joudumme kyllä sitoutumaan ja sitä kunnioittamaan. Suuriin muutoksiin en reaalisesti usko meidän pystyvän.

Meidän tulee muistaa, että maan sisällä ongelmia on hyvin monenlaisia, monen tasoisia, eikä varmaan tälläkään budjettiraamilla läheskään kaikkia pystytä poistamaan, mutta toivoisin, että sisäistä liikkumavaraa löytyisi ja todella eduskuntaa kuultaisiin niistä asioista, ongelmista ja painopisteistä, joihin meidän pitää rahaa siirtää.

Oli varsin mielenkiintoista kuulla eilen ed. Kauton näkemys siitä, millaista aluepolitiikka on. Hän sanoi, että hän ei oikein ymmärrä sitä, että etelän rahoja siirretään pohjoisemmaksi, koska siellä ei tätä tarvetta ole. Hän käytti vertailukohtana sitä, kuinka suuria valtionapuja per henkilö menee kunnille. Minusta ei näin yksioikoista tietä eikä vertailua voisi kyllä tässä esittää, koska pitää mielestäni laskea, miten yhteisiä varoja siirretään tässä maassa. Etelä-Suomessa investoidaan teihin, rakennuksiin, infraan ja moneen muuhun yhteisiä verovaroja, joita meiltä kaikilta kansalaisilta tässä maassa kerätään. Myöskin nämä pitäisi ottaa huomioon siinä, miten tässä maassa rahaa jaetaan. Silloin vasta oikeilla perusteilla ja tasapuolisuuden nimissä pystyttäisiin asioita katsomaan oikealta taholta.

Eriarvoisuus on varsin voimakkaasti kasvanut monilla alueilla, ja minusta hitustakaan ei auta, jos Ruotsissa tehdään jotakin päätöksiä. Päätökset pitää pystyä tekemään Suomessa, eduskunnassa, ja meidän hallituksemme esittää oikeita ratkaisuja. Siinä mielessä ed. Gustafssonillekin sanoisin, että Ruotsin mallia kannattaa varmaan ajaa hallituksessa hyvin voimakkaasti eteenpäin ja olla myöskin äänestyksissä tosissaan sitä mieltä. Olen aivan varma, kun budjettiäänestyksiä tulee, myöskin oppositiolta tulee hyviä esityksiä, ja toivon, että niihin voi sitten yhtyä.

Jos ajattelee keinoja, joilla saataisiin aikaan tasainen, tasa-arvoinen kehitys maassamme, peruslähtökohta on se, että kaikkien kuntien talouden pitäisi olla terveellä pohjalla, siinä kunnossa, että pystymme toimittamaan niitä palveluja, joita kuntalaiset ja kansalaiset tässä maassa haluavat ja joita meillä on tarkoitus tarjota. Näin ei pystytä tekemään, ellei lisäresursseja kunnille myönnetä ja myöskin oikaista rahanjakosysteemiä, joka tällä hetkellä vallitsee. Mielestäni indeksitarkistukset pitää suorittaa täysimääräisinä. Sitä kautta pystytään pitämään yllä palvelujen tasoa. Lähtökohtana pitää olla, että perusperiaatteena kaikille pitäisi pystyä takaamaan suurin piirtein saman tasoiset palvelut.

Mielestäni hyvin herkästi unohdetaan perusmaatalous, peruselinkeinot ja niiden kehittäminen tässä maassa. Tiedämme kaikki varsin hyvin, että EU on kurittanut todella rajusti maaseu-

tua laajassa mitassa, ei yksistään maataloutta, vaan koko maaseutua ja siellä tapahtuvaa toimintaa. Siihen meidän tulisi kyllä löytää yhdessä rahoitusta ja kehittämismahdollisuuksia, joita siellä todella tarvitaan. Toivonkin, että saamme tähän budjettiin lisää kehystä, jota siellä voimme jakaa ja kehittää ja antaa sillä tavalla uskoa myöskin muille kuin suurille alueille, joilla väestökeskittymät ovat. Maatalous, maaseutu ja sen olotila ovat tärkeät koko tälle kansakunnalle. Uskon myöskin siihen, että varmaan kukaan ei halua eikä toivo sitä, että maaseutu ei pysty jatkossa tuottamaan sille asetettua tavoitetta, vaan halutaan, että myöskin kotimainen ruoka on puhdasta ja omassa arvossaan.

Kaiken kaikkiaan tässä on puhuttu hyvin paljon hyviä asioita, enkä lähde niitä erikseen kertaamaan, mutta sitä toivon ja edellytän, että eriarvoisuutta tulevassa budjetissa ei lisätä vaan sitä todella aidosti supistetaan ja ollaan myöskin tämän takana puolueisiin katsomatta.

11 **Tarja Kautto /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tiedä, onko ed. H. Aho minun puheenvuoroni aikana ollut hieman nukuksissa. Minä kyllä totesin puheenvuorossani, kun luettelin jako-osuudet valtionosuuksien osalta, että nämä luvut eivät tue täällä esitettyjä väitteitä siitä, että heikkoja ei ymmärretä, päinvastoin, heikkoja on kyllä tuettu ja pitää tukea jatkossakin. Mutta samalla tulisi muistaa, että jos todella halutaan vähentää työttömyyttä ja köyhyyttä, on satsattava myös kaupunkiseutuihin. Tämä oli se, mikä oli minun viestini, eikä se, mitä ed. H. Aho oli omasta mielestään kuullut.

12 **Hannu Aho /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä mielestäni olin hereillä ja, totta kai, kuulin senkin, että kaupunkialueisiin pitää satsata. Ed. Kautto luetteli hyvin pitkään, miten eri maakuntiin jaetaan rahaa ja miten siinä on aika suuria eroja verrattuna etelään. Mutta niin kuin totesin omassa puheessani, se ei ole minusta riittävä peruste, vaan pitää katsoa, mihin yhteiskunnan varoja kokonaisuutena laitetaan. Siinä meidän tulee katsoa tämä yhteinen rahanjakopolitiikka, mikä linja tässä on.

13 **Tarja Kautto /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä, että, totta kai, joudutaan katsomaan koko maan kannalta tilannetta. Minun mielestäni tällä valtionapupolitiikalla, jota on harjoitettu, on nimenomaan sitä tehty. Mutta jossain menee sekin raja, miten kohdellaan kaupunkiseutua ja miten kohdellaan pääkaupunkia, kun ottaa huomioon sen, miten todella vaikeassa tilanteessa ollaan muuttoliikkeen tuomien haasteiden mukana.

14 **Esko Kurvinen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen tiedonanto vuoden 2001 valtion talousarvion määrärahakehyksestä on vastaus eduskunnan toiveeseen päästä keskustelemaan jo kevätkaudella valtion tulo- ja menoarviosta ja tätä kautta vaikuttamaan sen sisältöön jo valmisteluvaiheessa. Se, että hallitus toi eduskunnan määrärahakehyksen tiedonannon muodossa eduskuntaan, on herättänyt kysymyksiä ja epäilyjäkin. Mutta nähtäväksi jää, millaiset seuraukset tästä menettelystä ja eduskunnan käsittelystä tulee olemaan.

Valtiontalouden kokonaisvaltainen arviointi ei ole mahdollista tarkastelemalla pelkästään menoja. Kehyskeskustelusta ei kuitenkaan saa muodostua toista budjettikäsittelyä, vaan keskustelun tarkoituksen tulee olla keskittyminen suuriin linjoihin. Se, missä muodossa hallitus tiedottaa eduskunnalle menokehyksistä, on tarkoituksenmukaisuuskysymys ja tulee varmasti tulevaisuudessa muotoutumaan tarpeiden mukaisesti joustavimman ja toimivimman muodon saaden.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan kannanotto vuoden 2001 valtion talousarvion määrärahakehykseen on oikean suuntainen ja hyväksyttävä. Merkillepantavaa on, että valiokunta on yhtynyt hallituksen käsitykseen tiukan finanssi- ja talouspolitiikan jatkamisesta myös lähivuosina. Vaikka valtion tulot ovat kasvaneet odotettua enemmän suuremman verokertymän vuoksi, ei veronmaksajien rahoja tule alkaa jakaa vastuuttomasti. Tiukasta finanssilinjasta on sovittu jo hallitusohjelmassa ja hallituspuolueiden eduskuntaryhmien kesken viime syksynä. Tätä myös eduskunta tukee hyväksyessään tiedonannon ja valtiovarainvaliokunnan kannanotot.

Kuten edellä sanotusta käy ilmi, kannatan tässä suhdannetilanteessa tiukkaa budjettikuria. Toisaalta olen sitä mieltä, että summittaisella kiristämisellä ei saisi vaarantaa tulevien vuosien menestymisen mahdollisuuksia. Valiokunta on, aivan oikein, mietinnössään kiinnittänyt huomiota niihin painopistealueisiin, jotka ovat keskeisiä ongelmakohtia eri hallinnonaloilla. Koulutukseen, tutkimukseen ja tuotekehitykseen on edel-

leen panostettava voimakkaasti. Nämä panostukset maksavat itsensä monin verroin takaisin tuottamalla Suomeen osaajia, työtä ja luomalla edellytykset kansainvälisesti kilpailukykyisen yritystoiminnan lisääntymiseen.

Hallitusohjelmassa olevan 10—11 miljardin markan veronkevennyslupauksen toteuttamisessa ollaan tällä hetkellä aikataulullisesti jäljessä. Ensi vuoden talousarvion yhteydessä tulee tuo aikataulu ottaa kiinni ja toteuttaa veronkevennykset riippumatta siitä, mitä esimerkiksi työmarkkinatilanteessa on tapahtumassa. Erityisesti tuloveron ja sosiaalivakuutusmaksujen alentaminen on ollut jo pitkään kokoomuksen tavoitteena, samoin kuin tuloloukkujen purkaminen. Veroasteemme on edelleen lähes 4 prosenttiyksikköä EU:n keskimääräistä veroastetta korkeampi.

Verovähennykset onkin suunnattava sekä pienyritysten maksamien palkkojen sivukulujen alentamiseen että pääosin ansiotuloverotuksen alentamiseen. On huolehdittava myös siitä, että toteutettava verojen tarkistaminen on tulonjakovaikutuksiltaan neutraali. Verotuksen ja sosiaaliturvan kehittämisen tulee tapahtua siten, että tulonsiirrot ja vastaavasti verotus kannustavat ihmisiä hakemaan ja tekemään työtä.

Koen erityisen myönteisenä sen, että valiokunta on korostanut myös niiden toimenpiteiden merkitystä, joilla ihmisiä rohkaistaan yrittäjyyteen. Useasti esiin nostettuun toimeentuloerojen kasvuun on vaikuttanut eniten tiettyjen alojen merkittävä kasvaminen, joka on luonut osalle ihmisistä mahdollisuuden kasvattaa varallisuutta ja tuloja. Tämä on yrittäjyyden merkittävin kannustin. Hallitusohjelmassa olevaa Yrittäjyys-hanketta tuleekin viedä eteenpäin pala palalta ministeriökohtaisesti eikä jäädä odottamaan mitään suuria paketteja. Menestyvät yritykset luovat työpaikkoja ja hyvinvointia.

Valiokunta on kiinnittänyt aivan oikein huomiota myös alueellisesti tasapainoisen kehityksen edistämiseen. Niin kuin valiokuntakin toteaa, aluepolitiikkaa tulee toteuttaa poikkihallinnollisesti, niin että eri ministeriöitten tekemien ratkaisujen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena. Nykyinen voimakas muuttoliike luo ongelmia sekä väestöä menettäville alueille että sitä vastaan ottaville paikkakunnille. Hallituksen on erityisesti kiinnitettävä huomiota siihen, ettei yhteiskunnan varoja turhaan tuhlata muuttoliikkeen vuoksi kahteen kertaan.

Arvoisa puhemies! Mielestäni hallituksen tiedonanto noudattaa kestävää finanssipolitiikkaa, jossa otetaan huomioon ei vain tämä päivä vaan myös tulevaisuus ja talouden epävarmuustekijät. Kannatankin, että eduskunta hyväksyy tiedonannon ja valiokunnan esittämät kannanotot.

15 **Jukka Gustafsson /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kurvisen puheenvuoron moniin näkökohtiin voi yhtyä, mutta siinä tuli esille yksi asia, joka vaatii kommentointia.

Puhuessanne verotuksen vähentämisestä te totesitte, että sen pitäisi olla tulonjakovaikutuksiltaan neutraali. Tämä on nyt sitten käytännössä sitä kokoomuksen kylmää politiikkaa, joka on ristiriidassa hallitusohjelman syvimmän olemuksen kanssa: sosiaalisesti eheä ja oikeudenmukainen Suomi. Me sosialidemokraatit haluamme lukea ja tulkita esimerkiksi hallitusohjelman köyhyys- ja syrjäytymiskohdan sillä tavalla, että meidän pitää täsmentää tiettyjä verotuksellisia ja muita toimia juuri sen väestön hyväksi, joka on nyt tippunut ikään kuin hyvinvointikehityksestä syrjään.

16 **Seppo Lahtela /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Gustafssonin lausumaan: Tuntuu, niin kuin ed. Gustafsson olisi oppositiossa eikä olisi missään tekemisissä hallituksen kanssa. Kyllä näkisin niin, että hoitakaa te sosialidemokraatit hallituspolitiikan kautta nämä asiat niin, että koko maa ja koko kansa tulevat tässä huomioitua. Ne olisivat ainakin keskustaoppositiolle läheisiä asioita, mitä juuri puhuitte tässä asiassa. Tehkää jotakin tämän homman eteen!

17 **Esko Kurvinen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni esittämäni asiat eivät ole ristiriidassa hallitusohjelman kanssa. Verotuksen keventäminen on myös työhön kannustamista. Silloin kun se tulee kaikille yhtä suurena, neutraalina, se parhaiten kannustaa työntekoon.

18 **Eero Akaan-Penttilä /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Me käsittelemme nyt valtioneuvoston tiedonantoa eduskunnalle määrärahakehyksistä yhdessä valtiovarainvaliokunnan mietinnön kanssa. Yleisesti ottaen ensin käsittelisin vähän tapaa, jolla tämä meille tänne saliin on tuotu. Käytetään hyvin mahtavaa asetta, niin kuin va-

liokunnan mietinnössäkin sanotaan, tiedonantoa, eikä tyydytty siihen vaihtoehtoon, josta alustavasti keskusteltiin, toisin sanoen pääministerin ilmoitukseen. Ero voi toisten mielestä tuntua semanttiseltakin, mutta jään vähän silti ihmettelemään, että näin ankaraa asetta käytetään asiassa, josta paperit luettuaan tulee käsitys, että tämä on eräänlainen ensimmäinen yritys. Kuka loppujen lopuksi sitoutuu täysin tähän tiedonantoon, vaikka äänestyskäyttäytyminen saattaisikin näyttää menevän kohdalleen?

Näissä meidän materiaaleissamme kerrotaan kyllä, että taloutta on elvytetty suhdanne- ja rakennepoliittisin keinoin, mutta itse asiassa meille kerrotaan vain menot. On tietysti hyvä, että menot kerrotaan. Voi olla vaikea arvioida tuloja, mutta ainakin minulle, rouva puhemies, on opetettu, että talouspolitiikka on sitä, että kerrotaan sekä menot että tulot. Jos asiat hyvin hoidetaan, niiden tietysti pitää olla tasapainossa. Tämä on minusta mielenkiintoinen havainto, että kun talouspolitiikka itse asiassa on meidän suomalaisten ainoa kunnollinen, tärkeä ja iso asia sen jälkeen kun rahapolitiikka siirtyi Euroopan keskuspankkiin, niin sietäisihän sitä ehkä käyttääkin vähän toisella lailla.

Kehykset tietysti ovat isot. On aivan selvää, että niille pitää jotkut rajat lyödä, joiden sisällä pitäisi sitten pärjättämän. Miksei siihen voi soljuttaa ministerikohtaisia kehyksiä myöskin, mutta kun kaikki tämä on tiedonannon sisällä, toisaalta voisi sanoa, että toivon, että nämä kaikki toteutuvat, niin kuin tiedonanto edellyttää. Pelkään, että ne toteutuvat enemmän sillä tavalla kuin jos pääministeri olisi kuitenkin antanut meille pelkän ilmoituksen.

Itse tiedonannon ja valiokunnan mietinnön käsittelyhän on ollut aika lailla mahtava. Siellä on ollut 30 asiantuntijaa, joita on kuultu, mutta kun katsoin läpi, keitä oli asiantuntijoina, he olivat voittopuolisesti talousasiantuntijoita ja järjestöelämän, eri etupiirien edustajia. Sisältöön liittyvää asiantuntemusta ei kovin kattavasti ole käytetty ministeriöiden edusmiehien ulkopuolelta.

Painopisteitä luetellaan. Kerrotaan, että lasten ja nuortenpsykiatria on edelleen painopiste, yliopistojen ja korkeakoulujen rahoituksesta kerrotaan sen olevan tärkeällä sijalla, samaten kuin esimerkiksi erityisvaltionosuuksien. Kaikki ilman muuta hyviä asioita. Mainitaan, että valintoja pitää tehdä hyvinvointiyhteiskunnan perustan turvaamiseksi. Perusteena tälle kaikelle keinoina kerrotaan, että työllisyyden hoitaminen ja maan kilpailukyvyn hoitaminen ovat ne keinot. On varmasti aivan oikein sanottu, mutta itse asiassa aika ylimalkaisesti. Ehkäpä se lista on jossain muualla tarkasti, miten tämä kaikki turvataan.

Erittäin hyvin kiinnitetään huomiota köyhyyteen, syrjäytymiseen ja työttömyyteen ja mainitaan, että tarkoitus on saada työkykyiset työllistetyiksi, työhaluiset työllistetyiksi. Erittäin kannatettavia asioita varmasti koko tämän salin mielestä ja kaiken tämän mahdollistamiseksi. Porkkanoista ja kepeistä ei minkäänlaista tarkastelua näissä kummassakaan tapauksessa ole ollut. Ei mainita myöskään minkäänlaista mahdollisen vastikkeellisuuden mukaan ottamista, vaikka siitä tässä salissa on jo aikaisemminkin puhuttu ja vaikka se oikealla tavalla sovellettuna varmasti olisi hyvä apukeino.

Työllisyysastetta pyritään nostamaan, työttömyysastetta vähentämään. Se on ihan selvä, että näin pitää edetä, mutta miten työvoimaministeri itse asiassa tämän kaiken tekee ja miten monta uutta työpaikkaa esimerkiksi työvoimaministeriö pystyy tällä kehysbudjetointikaudella aikaan saamaan, se olisi varmaan tuhannen taalan kysymys. Tuossa ministeriössä tehdään paljon muita toimenpiteitä, mutta työpaikkojen generointi tiettävästi ei siellä ole ollut kovin suurta.

Lisäksi mainitaan suuret tulevaisuuden ongelmat: väestöpyramidin muuntuminen, väestön ikääntyminen, taloudellinen globalisaatio ja sen tuomat ongelmat ja se, että väestön hyvinvointi pitäisi turvata. Aluepoliittisesti todetaan, että tasapainoisen kehityksen pitäisi pysyä raiteillaan. Myönnetään, että eläkemenot kasvavat, ja sanotaan, että veronkevennyksiä tarvitaan, mistä täällä useat ovat jo puhuneetkin.

Toisin sanoen, rouva puhemies, tarkastelu sinänsä on erinomaista. Se kattaa koko meidän yhteiskunnan eri sektorit, itse asiassa ohimennen kaikki eri hallinnonalatkin, mutta ikävä kyllä se kaikki on aika yleisellä tasolla, vähän toistaa itseään. Valiokunnan mietinnössä ei tuoda esille selkeitä uusia, terveitä, virkeitä painopistealueita, jotka olisivat mahdollisesti operatiivisesti toteutettavissa muutaman seuraavan vuoden aikana. Tämä asenne voi tietysti olla vaikea, mutta minusta virkamiesvalmistelun kautta tällaista tietoutta meidän pitäisi saada.

Otan yhden esimerkin ministeriöiden määrärahakehyksistä. Siellähän voisi toimintojen tarkastelua harrastaa paljon enemmän kuin tehdään

ja kehittää sellaista tiedontuottotapaa, että me täällä paitsi ymmärtäisimme myöskin tietäisimme, miten asiat kunkin hallinnonhaaran sisällä toimivat. Tulosjohtamista otetaan hyvin halukkaasti käyttöön. Tässä salissa on käsitelty muun muassa Stakesin johtokunnan lakkauttamisongelmatiikkaa ja samaten Lääkelaitoksen osalta samaa tilannetta, koska näissä paikoissa tulosjohtaminen on otettu sisälle. Siitä ei nyt, vaikka ministeriön budjetti meillä on, oikein tiedetä.

Haluaisin verrata keskenään esimerkiksi korkeakoulujen ja yliopistojen määrärahaa, joka on tiettävästi 6,4 miljardia, siihen, mitä on työvoiministeriön kokonaisbudjetti, joka on 11,3 miljardia. Minusta tämä suhdeluku on hyvin puhuttava siihen tietoon nähden, mitä minä olen näistä toiminnoista saanut osakseni. Haluaisin, että näitä avattaisiin molempia, niin että sieltä nykypäivän nuorisolle eli tulevaisuuden suomalaisille löytyisi selvästi uusia keinoja. Työvoiministeriö on minusta irtaantunut omien raporttiensa keskelle.

Sosiaali- ja terveysministeriöllä on kaikista suurin valtion budjeteista, 43 miljardia. Näissä kehyksissä surutta todetaan, että neljän vuoden kuluttua sama summa on 42,3 miljardia, siis ei pysy edes samana, vaan menee alaspäin. Se on vastoin kaikkea väestötietoa, ikääntymistietoa, sairastavuustietoja ja näillä aloilla olevia muita seikkoja. Mutta toisaalta eipä kai se mikään ihme ole, kun kyseisen hallinnonhaaran esittelyteksteissä sana sairauskin on unohdettu kokonaan. Siellä korkeintaan puhutaan sosiaali- ja terveydenhuollosta, ei sairauden hoidosta, ei erikoissairaanhoidosta.

Arvoisa rouva puhemies! Puhun tässä näin osin sen takia, että meidän tiedonannon kautta pyydetään sitoutumaan ministeriötasoisiin asioihin, kehyksiin ministeriötasolla. Minä ainakin koen velvollisuudekseni sanoa sen, että en voi tietää läheskään kaikkia yksityiskohtia. Sillä lailla ei voi rauhassa sitoutua siihen, mihin pyydetään, kun jo vahvasti kuitenkin epäilee, että siitä joudutaan jossain vaiheessa ehkä uusien totuuksien esiin tullessa lipsumaan.

Opetustoimen sisällä opetusministeriössä on samanlaisia ongelmia, ja ed. Laitinen hyvin ansiokkaasti puolusti puolustusministeriön hallinnonhaaraa, josta leikataan kaikkein eniten, 350 miljoonaa ensi vuonna. En puutu siihen nyt sen enempää.

Toisin sanoen näistä tarkasteluista lopputuloksena minusta seuraa se, että koko kehyksen loppusumma on ilmeisesti ainoa, joka on niin selkeä, että sitä voidaan pitää lähtökohtana. Mutta tämä kaikki muu vähän signaloi tilannetta, jonka voisi sanoa niinkin, että pärjätköön kukin niin kuin voi ministeriöineen. Keskinäisissä neuvotteluissa kukaan ei tiettävästi ole budjettiriihessä luopunut koskaan mistään jonkun toisen hyväksi. Tätä vaikeaa asiaa koko ajan kierrellään, vaikka eduskunnan pitäisi painopisteet näihin asioihin sanoa, niin kuin mietintökin itse asiassa sen purkaa ulos.

Täällä on viitattu tulevaisuuspakettiin, joka tulee erikseen tämän kehyksen ulkopuolella. Minulla on semmoinen käsitys, että sen loppusumma on jossain miljardin kieppeillä. Jos se on niin, se on meidän noin 200 miljardin, jos näitä vähän pyöristelee, vuosibudjetista 0,5 prosenttia. Onko se, hyvät edustajat, edes oikea nimeltään, tulevaisuuspaketti? (Ed. Gustafsson: Hyvä kysymys!) Se on todennäköisesti jonkinlainen huokaisu. Siellä on ihan oikeita asioita sisällä, enkä ole väittämässä, että sinne pitäisi saada ehkä enempää rahaa, mutta terminologisesti se on kyllä mielenkiintoinen havainto. Toisin sanoen, kun ajattelee kaikkea kentällä meidän väestössämme ja kunnissamme olevia ongelmia ja toisaalta valtiota, niin kyllä ne hyvin kaukana tuntuvat olevan toisistaan.

Sitten on tämä eläkepolitiikka, joka ei ole tippaakaan puoluepolitiikkaa. Kaikki me olemme eläkeläisiä jossain elämämme vaiheessa. Siihen ei oikeastaan sanallakaan puututa näiden määrärahakehysten yhteydessä minkäänlaisena painopistealueena. Minusta se on kiusallinen asia.

19 **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä nostetaan esille painopistealueita tulevan vuoden talousarvion osalta. Mielestäni nämä painopistevalinnat ovat sinällään varsin oikeita. Keskustan eduskuntaryhmä on jo aiemmin useisiin näistä kohdista kiinnittänyt myös tämän vuoden ja aiempien vuosien talousarviokäsittelyissä huomiota. Köyhyys, syrjäytyminen ja työttömyys ovat hyvin vakavia ongelmia yhteiskunnassamme. Sinällään, arvoisa puhemies, keskustan eduskuntaryhmä näkee tärkeänä, että me kykenemme jatkossakin noudattamaan varsin tiukkaa kokonaistalouden linjaa. Tässä suhteessa hallituksen tiedonanto on päälinjoiltaan oikean suuntainen. Tu-

levaisuuteen on varauduttava, mutta samalla on kokonaistaloudenkin kannalta tehtävä oikeita valintoja ja ratkaisuja, joilla maan tasapainoisempi kehitys saadaan aikaan ja joilla kyetään ennalta estämään niitä ongelmia, joiden edessä muun muassa köyhyys- ja syrjäytymis- ja nuorten huumekysymysten osalta tänä päivänä olemme.

Arvoisa puhemies! Se, mikä valtioneuvoston tiedonannossa on jäänyt liian vähälle, on kuntatalouden ongelman ratkaiseminen. Me jo nyt tiedämme, että valtionosuusleikkausten, yhteisöveron jakojärjestelmän muutosten ja arvonlisäveron palautus- ja takaisinperintäjärjestelmän puutteiden vuoksi monet kunnat ovat ajautuneet ja ajautumassa hyvin vakavasti tilanteeseen, jossa peruspalvelujen laatu ja niiden saatavuus ovat uhattuna. Eräänä esimerkkinä voi ottaa koulutuksen. Ne säästöpäätökset, joita on viime vuosina tehty, kohdistuvat hyvin epäoikeudenmukaisesti muun muassa peruskoulutuksen osalta maan eri osiin. Myös tuki- ja erityisopetusta on vähennetty, ja nämä ongelmat pyrkivät jatkossa monin tavoin kasautumaan ja erityisesti yksilöiden tasolla olemaan hyvinkin vaikeita. Ryhmäkokoja on kasvatettu, viikkotuntimäärää opetuksessa myös ala-asteella jouduttu vähentämään.

Keskustan mielestä on välttämätöntä turvata toimiva ja pidemmälläkin aikavälillä toiminnaltaan turvattu kouluverkko koko maassa. Hajaasutusalueen kannalta se on elinvoimaisuuden eräs peruskivi. Tietysti voidaan sanoa, että ratkaisuhan on kuntien kädessä, mutta me täällä eduskunnassa varmaan tiedämme, että kuntien päättäjät ovat vaikeassa tilanteessa, kun kuntien talouden perusta on hyvin pahoin rapautunut ja tarpeisiin nähden taloudelliset edellytykset ovat liian niukat.

Peruskoulun ja lukion yksikköhintojen riittävän tason turvaaminen ja koulun häiriötön käynti, laadukas jatkuminen kaikissa kunnissa on ollut useaan kertaan täällä esillä. Tässä suhteessahan nyt ollaan menossa oikeampaan suuntaan, kun yksikköhintoihin ollaan asteittain saamassa korotuksia.

Myös korkeamman koulutuksen kysymys on eri tavoin ollut esillä eduskuntakeskusteluissakin. Ammattikorkeakoulujen taloudellinen asema on yhtä lailla kiristynyt, samoin ammatillisen koulutuksen, sinänsä erittäin tärkeän ja voi sanoa jopa yhteiskunnassa entistä tärkeämmän laadukkaan ammatillisen koulutuksen tila. Viime viikkoina on puhuttu paljon yliopistojen tilanteesta. Tässä mielessä ollaan vaikeutuvassa tilanteessa kaikkinensa, kun määrärahat ovat riittämättömät, kun ne riittävät lähinnä palkkaukseen ja kiinteistölaitoksen vuokriin. Tämän vuoksi korkeimman koulutuksen kehittäminen ja tutkimustyö, jota välttämättä tarvittaisiin tulevaisuuden turvaamiseksi, eivät saa riittävästi voimavaroja.

Arvoisa puhemies! Alueellisen kehityksen kannalta olemme vedenjakajatilanteessa. Talous on kasvanut nopeasti, mutta työttömyyden aleneminen koko maan mitassa on ollut kuitenkin viimeisen vuoden aikana varsin hidasta. Etenkin Pohjois- ja Itä-Suomen osalta työttömyysluvut ovat hyvin korkeat. Ne ovat jääneet 20 prosentin tasolle, ja esimerkiksi Pohjois-Karjalasta edelleenkin muutetaan työn perässä hyvin paljon. Vuosittainen poismuutto on ollut yli 4 000 henkeä, vastaavasti paluumuutto noin 3 000 henkeä. Näin ollen maakunnan muuttotappio on ollut viime vuosina yli 1 000 henkeä vuodessa. Poismuuttajat ovat olleet pääosin 20—40-vuotiaita ja kohtuullisen hyvin koulutettuja. Maakuntaan palaavat ovat etenkin viime vuosien tilastojen valossa olleet lähinnä eläkeläisiä, pitkäaikaistyöttömiä tai sinne opiskelemaan tulevia. Sinänsä on hyvä, että tulomuuttoa ja paluumuuttoakin on, mutta tällä menolla väestön rakenne muuttuu hyvin paljon ja jos ajatellaan tulevaisuutta, huonompaan suuntaan, ja näin käy myös kuntatalouksien tulevan kehityksen näkökulmasta.

Pohjois-Karjalassa niin kuin muuallakin Itä- ja Pohjois-Suomen alueella työttömyyden tunnusomainen piirre on rakenteellinen työttömyys. Tässä mielessä tarvittaisiin enemmän ja tehoavampia toimenpiteitä ja tarvittaisiin sellaista tulomuuttoa, joka tervehdyttäisi sekä väestörakennetta että ammatillista rakennetta ja loisi pohjaa uuden yrittäjyyden syntymiselle.

Tässä salissa, arvoisa puhemies, on usein puhuttu siitä, että pääkaupunkiseutu ja vauraammat alueet elättävät maakuntia. Kiinnitän huomiota kuitenkin erääseen vähemmän esillä olleeseen seikkaan. Helsingin välittömässä vaikutuspiirissä on runsaat 600 000 palkansaajaa. Heistä valtion budjettitalouden piirissä on yli 40 000 palkansaajaa, eli valtion budjetista tulee heidän palkkojensa rahoitus. Tämän lisäksi tällä samalla alueella on työpaikkoja suunnilleen saman verran valtioenemmistöisissä osakeyhtiöissä. Pohjois-Karjalassa taas työpaikkoja on noin 50 000 ja niistä valtion budjettivaroin palkattuja

noin 4 000. Voidaan sanoa, että budjettivaroin palkattujen suhteellinen osuus on Pohjois-Karjalassa pienempi kuin pääkaupunkiseudun alueella.

Arvoisa puhemies! Yhteiskunnallinen keskustelu tulisi suunnata myös oikean suuntaiseen periaatekeskusteluun maassa tarvittavasta hajasijoituksesta. Mielestäni tulisi suunnitelmallisesti tarkastella eri virastojen ja laitosten sijaintia ja niiden tehtävien hajauttamista. Tähänhän nykyaikainen tietotekniikka antaa entistä paremmat mahdollisuudet. Olisi myös tunnistettava ne ongelmat, joita olemassa olevien toimintojen uudelleensijoittaminen saattaa aiheuttaa, mutta lähtökohtana olisi nähtävä se, että Suomi voisi olla parhaimmillaan edelläkävijä tietoyhteiskunnan alueellisesti tasapainoisessa kehittämisessä.

[20] **Reijo Kallio /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Aivan aluksi on syytä kysyä, mitä nyt käsittelyssä olevalla budjettitiedonantokäsittelyllä saavutetaan. Jonkin verran salissa on keskusteltu siitä, missä muodossa asia olisi pitänyt eduskuntaan tuoda. Mielestäni se on kuitenkin sivuseikka. Tärkeämpi on itse sisältö. Sehän oli annetussa tiedonannossa varsin niukka, mikä korostuu siinäkin, että verolinjaukset ja tuloarviot puuttuivat täysin, mihin asiaan muun muassa ed. Akaan-Penttilä äsken viittasi. Oleellinen anti onkin ehkä ollut siinä, että tämä tiedonantokierros on suonut hyvän mahdollisuuden talouspoliittiseen keskusteluun, mitä sinänsä pidän kansanedustajille varsin tärkeänä. Toivon mukaan tämä kierros on myös lisännyt kansanedustajien tietoutta talouspolitiikasta ja erityisesti valtiontaloudesta.

Me käymme tätä tiedonannon palautekeskustelua aikana, jolloin taloudessamme menee lujaa. Ripeä taloudellinen kasvu jatkuu jo seitsemättä vuotta. Taloutemme on vakaa, ihmisten ja yritysten usko tulevaisuuteen on vahva. Vaihtotase on selkeästi ylijäämäinen. Tulopoliittinen kierros, joka toteutui liittokohtaisin sopimuksin, onnistui vähintäänkin kohtuullisesti. Myös työllisyys on parantunut erityisesti yksityisillä palvelualoilla ja rakennustoiminnassa. Se, että työttömyysaste on alentunut varsin hitaasti, johtuu tietenkin siitä, että työvoiman tarjonta on lisääntynyt.

Tällä hetkellä myös kansainvälinen talous on kasvuvaiheessa, mikä luo edellytyksiä hyvän vientikehityksen jatkumiselle. Päällekaatuvia uhkia ei näyttäisi olevan, ellei tällaisena haluta pitää USA:n vaihtotaseen alijäämän suuruutta. Yhdysvalloissahan tilanne muistuttaa jossain määrin meidän talouttamme ennen lamaa. Ongelmaksi voi muodostua myös se, jos euro jostain syystä vahvistuu voimakkaasti. Tällöin meidän korkeat kasvuarviomme saattavat osoittautua liian toiveikkaiksi.

Omat murheemme liittyvät lähinnä talouden ylikuumenemisen vaaraan, inflaation kiihtymiseen ja luottoekspansioon. Talouden lämpeneminen on kuitenkin ainakin vielä toistaiseksi rajoittunut tietyille aloille ja toimialoille. Niinpä ei ole välitöntä tarvetta ryhtyä järeisiin torjuntamuotoihin, jollaisena pidän esimerkiksi finanssipolitiikan selkeää kiristämistä valtiontaloutta tuntuvasti leikkaamalla.

Inflaation kiihtyminen on perinteisesti ollut yksi kelvollinen mittari niille, jotka ovat puntaroineet kansallisen taloutemme lämpenemistä. Näyttäisikin siltä, että inflaatiomme on jossain määrin voimistumassa. Tätä osoittivat erityisesti maaliskuun luvut, jolloin hinnat nousivat 3,1 prosenttia, kun euroalueella nousu oli 2,1 prosenttia. On selvää, että meidän inflaatiomme ei voi olla kovinkaan paljon korkeampaa kuin kilpailijamaissamme, ei ainakaan pitkässä juoksussa, sillä se olisi turmiollista kilpailukyvyllemme. Pienenä avoimena taloutena kansainvälinen kilpailukyky on meidän kasvukehityksemme myönteiselle jatkumiselle erittäin oleellinen.

Tänään me emme voi vastata inflaation kiihtymiseen vain meidän maamme tilanteen huomioon ottavalla korko-ohjauksella. Korko-ohjaus on epätarkempaa, ja yksittäisellä euromaalla on vähän keinoja korjata suuntaa. Euroalueen rahapolitiikasta vastaava Euroopan keskuspankki joutuu mitoittamaan toimenpiteensä koko euroalueelle, ja ongelmana on se, että keskimääräiset toimet ovat lämpimillä alueilla, kuten tällä hetkellä Suomessa, liian vähäisiä. Viileimmillä ne saattavat olla liikaakin.

Eurojärjestelmän ohjauskorot ja markkinakorot olivat vielä viime vuonna Suomen kannalta keveitä. Ekp:n ohjauskorko oli alimmillaan 2,5 prosenttia viime marraskuussa. Sen jälkeen korkoa on selkeästi nostettu, mikä ainakin minun mielestäni on ollut Suomen taloudellisen tilanteen kannalta oikean suuntaista toimintaa.

Koska rahapolitiikka ei enää kuulu työkalupakkiimme, meillä on talouden ohjauskeinona käytettävissä vain finanssi- ja työmarkkinapolitiikka. Erityisesti eduskunnassa tehtävien finans-

sipoliittisten linjausten merkitys korostuu. Allekirjoitan sen, että tämän päivän suhdannetilanne vaatii suurta malttia. Meillä on tarvetta jämptiin finanssipolitiikkaan, mutta se ei mielestäni merkitse sitä, että meidän täytyisi lähteä kiristämään valtiontaloutta. Tämän suuntaisia puheenvuoroja on viime kuukausien aikana kylläkin joutunut kuulemaan. Hallituksen esittämä budjettikehyshän ei tällaista vielä merkitse.

Samaten olen hämmästellyt puheita mittavien veronkevennysten tarpeesta. Hallitusohjelmassa mainitut veronkevennykset ainakin pääosin on mielestäni syytä ajoittaa aikaan, jolloin taloudessamme menee heikommin, jolloin olemme laskusuhdanteessa. Jos kevennysten kanssa on pakko kiirehtiä, ne on täsmäkohdennettava tuloasteikon alapäähän. Näin kevennykset tuottavat myös työllisyyden kannalta parhaan tuloksen. Toinen varteenotettava vaihtoehto olisi pienyritysten sosiaaliturvamaksujen alentaminen. Haluan vielä painottaa sitä, etteivät veronkevennykset, ainakaan mittavat, sovi tähän suhdannetilanteeseen erityisen hyvin.

Me tarvitsemme tulevia vuosia varten taloudellista puskuria valtiontalouteen. Nykyinen kasvuvauhti ei jatku ikuisesti, ja väestön ikääntymisen myötä meille tulee uusia, erityisesti terveydenhuollon ja vanhustenhuollon tarpeita. Näihin on hyvä varautua ajoissa. Me tarvitsemme budjettiylijäämiä tulevina vuosina, jotta velkaamme saadaan alaspäin. Olisikin mielestäni äärettömän kohtalokasta joutua laskusuhdanteeseen korkealla työttömyydellä ja historiallisesti tarkasteltuna edelleen korkealla valtion velalla.

Mitä tulee valtiovarainvaliokunnan esiin nostamiin painopistealueisiin, niihin on helppo yhtyä. Ne myöskin tukevat hallitusohjelman linjauksia. Hallitusohjelman eräänä keskeisenä asiana on edistää toimia, joilla ehkäistään ja vähennetään vakavia köyhyysongelmia, syrjäytymistä ja huono-osaisuuden kasautumista. Kyse on ratkaisuista, joilla kyetään helpottamaan pitkäaikaistyöttömien, mielenterveys- ja päihdeongelmaisten sekä ylivelkaantuneiden ja heidän perheidensä elämänhallinta- ja toimeentulo-ongelmia. Liturgian tasolta on kuitenkin pikaisesti päästävä konkreettisiin tekoihin.

Meidän on myös kannettava huolta siitä, että maahamme syntyy uusia kilpailukykyisiä yrityksiä kasvualoille. Uudet teollisuuden ja palvelujen kasvualat ovat yhä enemmän tietoon ja osaamiseen perustuvia, ja tässä kehityksessä Suomen on oltava mukana. Koulutuksen määrä ja laadullinen taso tulee säilyttää korkeana sekä yritysten ja yhteiskunnan teknologiapanostus laajana.

Uskonkin, että tällainen osaamista korostava strategia luo hyvät menestymisen mahdollisuudet kansakunnallemme. Mielenkiintoisen lisän tähän tilanteeseen tuo se, että koulutuksen ja osaamisen rooli on kasvussa samaan aikaan, kun työvoimamme vanhenee. Suomessa ikäryhmittäiset koulutuserot ovat edelleenkin varsin suuret. Nuorten koulutustaso on kansainvälisessäkin vertailussa varsin korkea, kun taas varttuneempien työntekijöiden on melko vaatimaton. Tämä onkin suuri haaste koulutusjärjestelmällemme.

Arvoisa puhemies! Lipposen edellisen hallituksen eräs suuri saavutus oli tutkimusmenojen nostaminen 3 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Mutta meillä ei ole varaa jättäytyä tähän tasoon. Meidän onkin panostuksissa pyrittävä pysymään vähintäänkin lähimpien naapurimaidemme ja kilpailijamaidemme, muun muassa Ruotsin, tasolla. Tutkimusvaroja on syytä suunnata erityisesti odotettaville kasvualoille, kuten biotekniikkaan, ympäristötekniikkaan sekä uusia materiaaleja koskevaan tutkimukseen.

[21] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Olen joutunut jättämään oman puheenvuoroni aivan hännille johtuen erilaisista yhteensattumista. Kuitenkin tässä välillähän on tehty jo yhteenvetokin siitä keskustelusta, joka tämän asian yhteydessä on täysistunnossa käyty. Aika hyvä yhteenveto — nyt kun ollaan aivan lopulla, sen voi toistaa — on se, että eduskunta vakuuttaa säilyttävänsä budjettivallan. Se on perustuslaillinen oikeus, meidän velvollisuutemme, eikä sitä voi ikään kuin siirtää keinotekoisesti pois. Vapaus myös syksyllä päättää budjetista on ollut yksimielinen kanta tässä salissa.

Jännitystä ja hiukan kireyttäkin on ollut ilmassa, ja mielestäni valtiovarainministeri kävi eilen tämän täällä todistamassa. Se puhuu tietysti monestakin asiasta, mutta sen ei pitäisi puhua siitä, että menoja ei pystyttäisi valtion tiedossa olevien tulojen avulla peittämään.

Arvoisa puhemies! Maa on rikkaampi kuin koskaan ennen. Bkt kasvaa kohisten, valtiovarainministeriössä on myös tiedossa valtiolle erilaisia tuloja, ja niillä pitäisi mielestäni nimenomaan peittää menoja ja löytää rahoitusta myöskin sille tarpeelle, mitä vaatii esimerkiksi tervey-

denhoidon ja ennen muuta vanhusten hoidon, sairaanhoidon nostaminen sille tasolle, mikä sivistysvaltiossa, Suomessa, kuuluu olla. Kysymys on siis vain tahdosta, mihin haluamme rahamme laittaa. Tämä liittyy budjetin kehyksiin hyvin keskeisesti.

Sairaanhoito on kriisissä, ja sitä ollaan nyt ratkaisemassa ja hoitamassa tilannetta niin, että hoitokäytäntöjä muutetaan. Priorisointia kiristetään. Leikkauspuolella voidaan todeta, että yhä uudella tavalla ollaan määrittämässä se, ketä leikataan, kuka pääsee leikkausjonoon odottamaan leikkausta ja millä ehdoilla. Näitä ehtoja ollaan kiristämässä. Yksityistäminen on tullut mukaan varsin voimakkaasti. Muun muassa nyt Helsingissä HUSissa keskustellaan yksityissairaalan perustamisesta perinteisen Hyksin toiminnan yhteyteen. Kuitenkaan terveydenhoidon ja sosiaaliturvan ongelmia ei kunnissa voida ratkaista muuten kuin hyvällä kuntien ja valtion välisellä yhteistyöllä. Tarvitsemme edelleenkin sen diilin, yhteisen sopimuksen, jolla molemmat osapuolet päättävät reilusti hoitaa sivistysvaltion velvollisuudet ja tehtävät.

Kuntien tilanne on moninainen. 450:stä maamme kunnasta löytyy sellaisia esimerkkejä, jotka voisivat ratkaista ongelmansa mutta eivät sitä tahdo. On kuntia, jotka voivat ja tahtovat ratkaista taloudelliset ongelmansa itse, ja on kuntia, jotka eivät voi niitä ratkaista, vaikka tahtoisivatkin. Tämä tilanne on selvä, ja siitä löytyy esimerkkejä maakuntien sisältä, erilaisia kuntia, esimerkiksi Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa on näin.

Kuntien tulisi käydä arvokeskustelua, ja kun tänään kuulimme edellisessäkin puheenvuorossa pohdintaa siitä, mitä keskustelu on meille jättänyt mieleen, yhdyn siihen ajatukseen, että tämä on tietynlaista arvokeskustelua. Mutta myös kunnissa olisi käytävä tätä keskustelua. Monikaan kunta ei siihen pysty. Eilen itse osallistuin ja pyrin osallistumaan vastaavaan keskusteluun kotikunnassani kunnallisen raamikeskustelun yhteydessä, mutta hyvin nihkeästi, vaivalloisesti ja ikään kuin ylimääräiseksi koettuna asiana se valitettavasti omassa kotikunnassani tuli esiin. Kaupunginvaltuusto ei ollut oikein valmis siihen. Kuka keskustelun sitten käy kuntatasolla, jos ei valtuusto? Kuka sen käy valtakunnan tasolla, jos ei eduskunta? Muistutan vanhasta lehtileikkeestä, Helsingin Sanomat 6.10.99, joka aivan suurella otsakkeella toteaa: "Hoidon taso laskenut kunnissa". Tuonkertainen otsake pohjautuu terveydenhoitoalan ammattiyhdistyksen jäsenkyselyyn. Sen jälkeen ja ennen sitä on tullut aivan saman suuntaisia ja saman sisältöisiä monia muita tutkimuksia ja kannanottoja.

Kuntien palvelutuotantoa uhkaa siis henkilöstön puute; täällä todettiin jo vanheneminen. Työpaikkojen olosuhteita olisi kohennettava. Kuntatyöntekijöistä seuraavien kymmenen vuoden aikana kolmasosa lähtee eläkkeelle. Tämän vuoksi nimenomaan kuntien palvelutuotantoa uhkaa tulevaisuudessa henkilöstön puute, ellei pian kyetä kohentamaan työvoimavaltaisten hoito- ja opetustyön olosuhteita.

Ensi vuoden talousarvioon tulisikin liittää erityispaketti, jolla mahdollistetaan uuden työvoiman palkkaaminen julkiselle sektorille. Julkisen sektorin henkilöstöpolitiikkaa hallitus on luvannut edistää pysyvien palvelussuhteiden synnyttämisen avulla. Tämä on nimenomaan hallituksen ohjelmassa. Vain näin voidaankin estää sen uhkakuvan toteutuminen, jossa opettajien ja terveydenhoidon ammattilaisten pula uhkaa kansalaisten sivistystasoa ja terveyttä. Tällä hetkellä, arvoisat kuulijat, syrjäseuduilla jo näkyy lääkäri- ja opettajapula hyvin selkeästi.

Yksityistä sektoria huonommin palkatut kuntatyöpaikat voivat kilpailla työpaikkojen pysyvyydellä. Nyt kunnat tarjoavat kuitenkin vain pätkätöitä ja sijaisuuksia. Ammattitaitoisen hoitohenkilöstön annetaan siirtyä naapurimaihin, vaikka työvoimapula uhkaa muutaman vuoden kuluttua. Opetustyössä henkilöstön uupuminen ja vähäisyys näkyy vasta pitemmällä aikavälillä opetuksen tason alentumisena ja nuorison ongelmakäyttäytymisenä. Aina kärsijänä on kuitenkin myös henkilöstö.

Näin ollen, arvoisa puhemies, on tärkeätä, että kun hallitus tekee budjettiesityksen eduskuntaan, siinä pitäisi nimenomaan olla realistiset mahdollisuudet kunnille selviytyä tehtävistään ja pitäisi myöskin nimenomaan ratkaista henkilöstön uupumiseen ja jatkuvaan vanhenemiseen liittyvät ongelmat niin, että henkilöstöä voidaan lisätä tarpeen mukaan ja se voi myös uusiutua tarpeellisessa laajuudessa.

[22] **Eero Akaan-Penttilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tiusanen mainitsi yksityistämisen ja siinä yhteydessä HUS-piirin, ja hän jätti ilmaan sen vähän negatiivisena kokonaisarvostuksena. Haluaisin puuttua

siihen siltä osin, että yksityistäminen ja yksityinen sektori on luonnollisesti ylimääräinen lisäresurssi, jota tarvittaessa voidaan hallitusti käyttää erittäin hyvin. Erilaisissa kysynnän huipuissa esimerkiksi siitä on suunnatonta apua. Mitä paremmin julkinen ja yksityinen sektori tekevät yhteistyötä keskenään, sitä paremminhan potilaat tulevat hoidettua. Ehkäpä ed. Tiusanen tarkoittikin tätä, mutta minusta hänen kommenttinsa oli hieman toisenlainen.

23 **Pentti Tiusanen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan edelliseen vastauspuheenvuoroon. Ed. Akaan-Penttilä, joka on ammattilainen, käytti aivan hyvän puheenvuoron. Itse yhdyn noihin ajatuksiin, siihen, että yksityinen sektori täydentää julkista sektoria ja auttaa sitä tiettyjen huippujen, ongelmatilanteiden selvittämisessä. Oma puheenvuoroni tuossa kohdin viittasi kriittisesti yksityissairaalan perustamiseen perinteisen Helsingin yliopistollisen keskussairaalan ja nykyään HUS-piirin toiminnan sisälle. En näe siinä positiivista nimenomaan terveyspoliittisesti ja potilaiden hoidon osalta. Se, että on ikään kuin itse maksavien potilaiden sairaala lainausmerkeissä ja sitten perinteinen, ei ole mielestäni hyvää kehitystä. Ongelmat pitää muulla tavalla pystyä ratkaisemaan.

24 **Eero Akaan-Penttilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! HUS-piiriasiasta toteaisin, että se on vasta alkumetreillään oleva, suunnitteluvaiheessa oleva asia. Minulla myöskin on epäilyksiä samaan suuntaan tästä asiasta, mutta koen silti, että jonkinlainen privaatti-HUS mahdollisesti yhdessä yksityisen sektorin kanssa saattaisi olla toimiva ja tuoda lisäresursseja. Mutta jos se perustuu pelkästään työnantajan palveluksessa oleviin ihmisiin, joiden kanssa tehdään uudet virkaehtosopimukset tai jotka ylityön osalta jotenkin erityisesti rekrytoidaan myös yötöihin, jotta pääoma tulisi paremmin käyttöön, niin siitä on kyllä näyttöä, että se sisältää myös hankaluuksia.

25 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! En malta olla kommentoimatta ed. Tiusasen puheenvuoroa kahdelta osin, ensinnäkin siltä osin, että eduskunta säilyttää kuitenkin kaikilta osin budjettivallan nykyisen mallin mukaisesti. Tämän osalta väittäisin, että se säilyttää muodollisen budjettivallan, mutta mitään liikkumavaraa siihen ei jää. Tämä on vakaa käsitykseni, joka tässä on olemassa. Toivottavasti olen tältä osin väärässä.

Toinen näkemys ed. Tiusasen puheenvuoroon: siltä osin yhdyn täysimääräisesti pohdiskeluun ja näkemyksiin, mitä tulee kuntatalouden ongelmiin sekä valtion vastuuseen myöskin kuntatalouden kuntoon saattamisesta yhteistyössä kuntien kanssa. Toivon, että tämä johtaa semmoisiin toimenpiteisiin, että myöskin hallituspuolueet kantavat todellisen vastuun tässä asiassa ja se asia tulee kuntoon ed. Tiusasen toivomalla tavalla.

26 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Lyhyesti toteaisin ed. Seppo Lahtelan puheenvuoroon, että viesteissä, joita suurista hallituspuolueen ryhmistä julkisuudenkin kautta on välittynyt, ja kuulemissamme ryhmäpuheenvuoroissa, oli aika keskeisenä ajatuksena se, että myöskin valtiovarainvaliokunta ja eduskunta tulevat syksyllä jälleen yhtä suurella vapaudella kuin viime syksynäkin paneutumaan hallituksen antamaan budjettiesitykseen.

Keskustelu päättyy.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

3) Hallituksen esitys laiksi Geodeettisesta laitoksesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 29/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 5/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

4) Hallituksen esitys laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 1 ja 6 §:n muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 27/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 9/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotukset yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotusten sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 20.05.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen